

Oskar Georg Siebert

Jednou cizincem, provždy cizincem

Je zločin narodit se jako Němec?

Oskar Georg Siebert

Jednou cizincem, provždy cizincem

Je zločin, narodit se
jako Němec?

Autobiografický román

Copyright

Jednou cizincem, provždy cizincem

© Oskar Georg Siebert

Překlad autobiografického románu

Oskara Georga Sieberta

Einmal ein Fremder, immer ein Fremder

První vydání: united-p.c. Verlag A-7311 Neckenmarkt (April 2015)

Překlad do češtiny: Daniela Siebert M.A.,

Oskar Georg Siebert a Jiří Vlasák

Úprava českého textu: Monika Bartošová (Praha)

Fotografie z privátního archivu autora

Fotografie titulní stránky: Michal Pandula (Brno)

Grafická úprava: Jaroslav Sika (Teplice))

Vydal: Martin Koláček – E-knihy jedou

Praha, 2017

ISBN:

978-80-7589-097-9 (ePub)

978-80-7589-098-6 (mobipocket)

978-80-7589-099-3 (pdf)

Život je hra,
ve které jsi pouhou loutkou.
Ty máš jenom
jejich hru hrát...

NE!

Braň se,
bojuj a křič,
osvobod' se od pout,
která omezují tvou svobodu.

Pokus se hrát
pouze svou vlastní hru.
Neboť potom, ale pouze potom,
zůstaneš provždy "JÁ".

Opona padá,
v hledišti je ticho.
Nikdo ti netleská.

Je konec hry
a život,
život jde dál...

I. kapitola

Moje rodina

Maminka

Moje maminka se narodila 11. ledna 1920 v Praze jako nejstarší z pěti dětí Marie a Antonína Bartošových a byla pokřtěna po své mamince. Rodina Bartošových bydlela nejprve v Karlíně a později v Košířích a v téměř pravidelných dvouletých intervalech do ní přibývaly další děti. Po Marii přišel Václav, po něm Anna a další byl Antonín. Jako poslední se po delší přestávce 7. června 1936 narodil nejmladší Miroslav. Ještě před německou okupací Prahy otec Antonín od rodiny odešel. A tak zůstala Marie Bartošová v Košířích sama, s dětmi a s hospodou U Bartošů, kterou tu společně s manželem před časem otevřeli.

Když otec takto opustil rodinu, musela Marie jako nejstarší dítě přerušit školu a začít pomáhat v hospodě. Marně se ředitel školy snažil její matku přemluvit, aby nechala dceru studovat. Patřila mezi nejlepší nejen ve třídě, ale i na celé škole a ředitel doporučoval, aby přestoupila na gymnázium a později studovala dál. Na to však nebylo dost peněz a navíc paní Bartošová na vedení hospody sama nestačila. Výborně vařila, proto se starala hlavně o přípravu jídel a Marie měla za úkol obsluhovat hosty.

Mariina matka se již v sedmnácti letech musela vdávat, takže se ani nevyučila. A později se stala kuchařkou v hospodě U Bartošů. Proto byla přesvědčena, že ani její dcera nepotřebuje žádnou školu na to, aby jednou rodinný podnik vedla. Marie tedy studia definitivně ukončila, aby svou práci pomohla získat vzdělání mladším sourozencům.

Jednoho dne přišel do hospody U Bartošů nový host. Objednal si pivo, dva utopence s chlebem a celou dobu Marii pozorně sledoval, což jí bylo dost nepříjemné. Při placení se na ni podíval a prohlásil, že na to, aby obsluhovala hosty, je jí škoda, a že si zaslouží lepší budoucnost. Potom ještě řekl, že by jí rád pozval do barrandovských filmových ateliérů, kde se

příští týden koná výběr komparzistů do jeho nového filmu. Na zadní stranu účtenky napsal své jméno a číslo telefonu, na které mu má Marie zavolat, jestli se rozhodne nabídku přijmout.

Marie byla nadšená, ale maminka o tom nechtěla ani slyšet. Kdo ví, jaké s ní má ten chlap úmysly, a potom – kdo se postará o obsluhu? Marie se snažila mamince vysvětlit, že bude nadále v hospodě pracovat, a že si u filmu může vydělat hezké peníze. Vždyť museli každou korunu několikrát obrátit. Po dlouhém přemlouvání maminka konečně svolila, že Marie může na Barrandov jet, ale s tím chlapem si rozhodně nemá nic začínat. Jak se později ukázalo, byl tím neznámým hostem v hospodě U Bartošů pan Martin Frič, slavný český filmový režisér. Friče na Marii zaujala nejen pěkná štíhlá postava, hezké nohy a dlouhé světlé vlasy, ale i její suverénní vystupování.

V den konkurzu Marie požádala Václavova kamaráda, který měl motorku, aby ji odvezl na Barrandov. Předem se ovšem ohlásila u pana Friče, že na výběr přijede. Po krátkém rozhovoru za přítomnosti několika dalších pánů od filmu se měla před nimi procházet sem a tam, odpovědět na jejich otázky a přednést básničku. Fotograf s ní pak udělal několik snímků.

Marie, rozená Bartošová 11. 1. 1920 - 21. 6. 1997

Za pár dní obdržela pozvání do hostivařských filmových ateliérů, aby podepsala svou první uměleckou smlouvu jako filmová komparzistka. A tak se Marie, servírka z hospody U Bartošů, ve svých osmnácti letech stala také statistikou ve filmových ateliérech v Hostivaři i na Barrandově.

Mzda vyplácená u filmu a také noví hosté z barrandovských ateliérů, kteří hospodu U Bartošů začali pravidelně navštěvovat, zlepšili finanční situaci celé rodiny. Marie byla stále častěji obsazována do různých komparzních rolí, hrála například ve snímcích „*Dívka v modrém*“, „*Eva tropí hlouposti*“ a v řadě dalších.

Marie Bartošová ve filmu „*Rosen in Tirol*“

V roce 1939 ji Martin Frič angažoval do jednoho ze svých nejslavnějších filmů „*Kristián*“, kde titulní roli ztvárnil populární český filmový herec Oldřich Nový. Po obsazení Prahy Němci se Marie objevila jako komparzistka i v několika filmech, které točily německé filmové společnosti jak v Hostivaři, tak i na Barrandově. V roce 1940 byla vybrána do komparzu pro film „*Rosen in Tirol*“, který se natáčel v rakouském Zell am See a v hostivařských filmových ateliérech.

Otec

Můj otec Ludwig August Richard Georg Siebert poprvé spatřil světlo světa 17. května 1902 v Berlíně. Jeho otec Oskar Siebert se narodil 8. srpna 1871 v Kölnu (dříve Cöln) a později se odstěhoval se svými rodiči do Berlína. V Berlíně poznal též svou ženu, Martu Greiserovou. Oskar Siebert pocházel z celkem zámožné rodiny a do roku 1919 vlastnil v Berlíně přímo na Kurfürsterdammu dva biograpy a též dům ve čtvrti Wilmersdorf, v ulici Babelsbecker číslo 40. Jeho manželka patřila tehdy k prominentním dámám Berlína.

Oskar Siebert miloval koně a k jeho zálibám patřilo i sázení na dostizích. Rodinný majetek umožňoval, aby můj otec Georg nemusel chodit do běžné školy a měl vlastního učitele, který jej vyučoval doma. K desátým narozeninám dostal malý Georg kromě jiných dárků také poníka a vozík. Nejoblíbenější zábavou pak pro něj bylo kočírovat vozík s poníkem a můžeme tak jen s malou nadsázkou říci, že se rád a často projížděl po Kurfürsterdammu ve vlastním kočáře.

Když se 4. listopadu 1919 Marta Siebertová vrátila se synem z nákupu, našla manžela v jeho pracovně mrtvého. Seděl ve svém křesle předkloněn přes psací stůl, na zemi ležel revolver. Pozdějším vyšetřováním bylo konstatováno, že se Oskar Siebert pravděpodobně sám zastřelil. Zda to byla skutečně sebevražda, nebo vražda, se dále neřešilo, přestože sousedé

na policii vypověděli, že slyšeli v domě výstřel, po němž dva muži ve spěchu opustili byt Siebertových. Jelikož Oskar často sázel na dostizích značné částky, vznikla teorie o sebevraždě jako o zoufalém východisku z tíživé situace.

Jeho skonem rodina ztratila nejen živitele, ale i veškerý majetek, neboť se přihlásila řada věřitelů, kteří si téměř všechno rozebrali. Z Marty a jejího syna se tak ze dne na den stali prakticky bezdomovci. Oskarův společník a přítel rodiny, nyní též jeden z věřitelů, převzal dům v ulici Babelsbeger 40 a zachoval se poměrně velkoryse, když nechal Martu s Georgem, kterým hrozilo vystěhování, i nadále bydlet v jejich luxusním čtyřpokojovém bytě. Z vlastníků však rázem byli podnájemníci. Jaksi z milosti a díky přímlově několika přátel bylo Martě nabídnuto místo biletářky v jednom z jejich dřívějších biografů.

Stoupající inflace v Německu postihla i Siebertovy, a tak si Georg ve svých osmnácti letech začal hledat zaměstnání. Finančně je také na hranici svých možností podporoval Martin bratr Artur. V té době bohužel Marta onemocněla rakovinou.

Zásluhou někdejších známostí Oskara Sieberta s řadou podnikatelů a majitelů tehdejších filmových společností dostal mladý a nezkušený Georg nabídku pracovat u jedné produkční filmové společnosti se sídlem v Babelsbergu, což byla tehdy samostatná čtvrť Berlína. Georg začínal nejprve psaním organizačních příprav pro realizaci filmů a později byl pověřován i zodpovědnějšími činnostmi přímo při natáčení. Hledal stále nová a nová uplatnění a zažádal si i o místo asistenta kamery.

Jednoho dne v roce 1924 se ho filmový režisér Gernot Bock–Stieber zeptal, zda by nechtěl převzít funkci samostatného kameramana jeho filmu „*Höhenfieber*“: Georg tuto výzvu přijal, ale už během natáčení pochyboval, zda práce za kamerou skutečně naplňuje jeho očekávání. Stálé opakování stejných záběrů bylo pro něj příliš stereotypní a „*Höhenfieber*“ zůstal jediným filmem, který jako samostatný kameraman natočil. Po této

zkušenosti se Georg vrátil opět do produkce a nadále spolupracoval na organizačních přípravách pro natáčení filmů.

Georg Ludwig August Richard Siebert 17. 5. 1902 – 1. 6. 1959

V září 1933 dostal společně s Erichem Roehlem nabídku od společnosti K.M.R. - Tonfilm GmbH Berlín na místo vedoucího produkce (Aufnameleiter) pro film „*Wen ich König wär!*“ V letech 1934 a 1935 zaměstnal Georga režisér Johann Alexander Hübler-Kahla jako asistenta režie při natáčení prakticky prvního zvukového filmu v Berlíně. Šlo tehdy o snímek „*Durch die Wüste*“ dle knižní předlohy Karla Maye. Následovaly filmy „*Lärm um Wiedemann*“, v letech 1935 až 1936 „*Ritt durch die Wüste*“, „*Der geheimnisvolle Mister X.*“ a „*Das Veilchen von Potsdamer Platz*“. Georg však poměrně těžko snášel hektické situace při natáčení. Filmová technika byla teprve v začátcích, o poruchy a nejružnější selhání nebyla nouze, a štáb tak musel velice často improvizovat. Proto se chtěl Georg více soustředit na samotnou přípravu a organizaci celého natáčení než na práci přímo „na place“.

Přibližně až do roku 1938 nebyly v Berlíně žádné stálé filmové ateliéry. Místa, kde se tehdy filmy natáčely, byla roztroušena po celém městě a šlo o nejrůznější prázdné haly nebo i provizorní kulny. Proto se malé produkční firmy začaly spojovat a zaměřovat na místa s dostatečným prostorem, zázemím a s odpovídajícím vybavením a technikou. To byl prakticky nový začátek pro Jofa-Ateliers (Berlin-Johannisthal), Ufa-Ateliers (Neubabelsberg) nebo Tobias-Atelier (Berlin-Grünwald). V těchto letech se také začaly stavět nové filmové ateliéry v Babelsbergu u Berlína. Byla zde založena filmová společnost Terra-Filmkunst GmbH Berlín pod vedením Horsta Tostena.

Právě od této společnosti dostal na základě svých dosavadních zkušeností nabídku Georg Siebert a stal se členem produkčního štábu. Už v roce 1938 přebírá úlohu vedoucího produkce pro natáčení filmů „*Nanu, Sie kennen Korff noch nicht?*“ a „*Ich liebe Dich*“. V roce 1939 byl s kolegou Hanesem Neudorfem v produkčním týmu dalších filmů, jako například „*Im Namen des Volkes*“, „*Wer küsst Madeleine*“ nebo „*Alarm auf Station III*“. S Hanesem Neudorfem byl také vedoucím produkce filmu „*Sein Sohn*“ podle scénáře Wallyho Celera a Petra Paula Brauera, jenž snímek rovněž režíroval.

V Německu již v té době vládla nacistická strana, která zavedla dosti přísnou cenzuru nejen v tisku, ale i v celé kultuře. Pociťovali ji i filmoví tvůrci a produkční štáby. Kvůli zásahům tehdejšího ministerstva propagandy musel být scénář k filmu „*Sein Sohn*“ několikrát přepisován, což vedlo ke zpoždění celého natáčení.

Jako člen produkčního štábu Georg Siebert často cestoval. Jezdil na obhlídky míst pro plánovaná natáčení, uzavíral smlouvy na pronájem filmových ateliérů, techniky a personálu, připravoval castingy zahraničních herců a statistů. Často zajížděl třeba do Polska a ani Praha, město uprostřed Čech, mu nebyla neznámá. V té době německé filmové společnosti natáčely své filmy převážně v tamějších nejmodernějších evropských filmových ateliérech v Hostivaři a na Barrandově.

Georg nebyl politicky angažován, plně se věnoval pouze své práci v produkčním štábu u Terra-Filmkunst GmbH v babelsberských ateliérech. Doposud žil se svou matkou v jejich bytě v ulici Babelsbeger číslo 40 a každý den, když se vrátil domů, musel jí vyprávět o své práci, o úkolech, které právě řeší, o problémech, s nimiž se setkává. A matka se mu snažila radit a také ovlivňovat jeho rozhodnutí. Nepochybně měla organizační schopnosti a chtěla je synovi předat, dalo by se snad říci, i vnutit. Byla přesvědčena, že Georg bez její podpory svou práci sám nezvládne, myslela si dokonce, že díky jejím radám se časem může propracovat až do vedení společnosti Terra-Filmkunst GmbH.

Pro Georga bylo v jeho osmatřiceti letech často velice těžké přimět matku, aby respektovala také jeho názory a představy. Stávalo se, že s ním jednala jako s nezletilým chlapcem, její žárlivost byla až chorobná a vůbec si neuměla představit, že by se mohl jednou oženit, mít vlastní rodinu a žít nezávisle na jejím vlivu.

Kompletní filmografii Georga Sieberta najdete na konci knihy.
„Lexikon der abendfüllenden deutschsprachigen Spielfime“

Rok 1938 – okupace Československa

Na základě dohody o odstoupení pohraničních území Československa obývaných německou menšinou, která byla podepsána 30. 9. 1938 na konferenci v Mnichově představiteli Německa (A. Hitler), Itálie (B. Mussolini), Velké Británie (N. Chamberlain) a Francie (E. Daladier), prolomila v říjnu 1938 vojska německého Wehrmachtu hranice mezi Československou republikou a Německem. Sudetoněmečtí občané vítali okupanty jako osvoboditele. Na základě další dohody z roku 1939 byli příslušníci československé armády odzbrojeni a německý Wehrmacht pochodoval bez jakéhokoliv odporu až do Prahy.

Adolf Hitler jmenoval SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha říšským protektorem pro Čechy a Moravu a 15. 3. 1939 byl vyhlášen „Protektorát Böhmen und Mähren“. Po nástupu Reinharda Heydricha začalo pod jeho velením očišťování národa od Židů. Židovské obchody byly příslušníky NSDAP vykradeny, zničeny, veškerý židovský majetek byl zabaven a propadl Velkoněmecké říši. Židé, kteří se snažili odporovat, byli pronásledováni, honěni jako zvířata a věšeni na pouliční osvětlení. Celé rodiny byly zatýkány a deportovány do koncentračních táborů. Němci nepronásledovali pouze Židy, ale i Čechy organizované v odborech a odpůrce fašismu. Česká inteligence a komunisté byli zatýkáni a deportováni do pracovních táborů nebo na práci do Německa.

Ze dne na den byla jména měst a ulic přejmenována, nápisy na tabulkách a ukazatelích byly uvedeny nejprve německy a teprve potom česky. Úředním jazykem se stala němčina. Silniční provoz byl přes noc změněn z levé na pravou stranu. Veškerá zodpovědná místa na úřadech byla obsazena Němci nebo příslušníky NSDAP. Velení československé policie převzalo na Heydrichův rozkaz německé gestapo. Byl vyhlášen zákaz sbromažďování. Heydrich vládl z Pražského hradu nad českým národem pevnou rukou. Vyžadoval od Čechů nejen poslušnost, ale i spolupráci. Každé provinění proti novému režimu bylo trestáno buď zatčením a deportací do koncentračního tábora nebo dokonce okamžitým zastřelením.

Většina Čechů a Moravanů žila v obavách. Lidé měli strach před vlastními sousedy a přáteli. Stačilo poubé podezření z odporu k nacionálnímu socialismu a celé rodiny skončily v koncentračních táborech. Pouze malé části umělců, intelektuálů a lidí židovského původu se podařilo utéci z obsazeného Československa. Ačkoliv sám Heydrich přislíbil svobodu umělcům a hercům, byli tito zatýkáni a umístováni do koncentračních táborů. Česká divadla byla pozavírána, nesměly se promítat české filmy a české knihy byly příslušníky NSDAP páleny.

Jenom hrstka židovských intelektuálů, herců a spisovatelů přežila tuto rasovou očistu. Také těm, kdož přechovávali občany židovského původu nebo jim pomáhali, brožil trest smrti. Mnobo přátel mé matky i jejich sourozenců uteklo v době okupace do zahraničí. Řada se jich po osvobození Československé republiky v roce 1945 vrátila

zpět do vlasti, aniž by tušili, že je v budoucnu čeká další pronásledování a zavírání pozdější komunistickou vládou.

Setkání mých rodičů

V červnu 1940 připravoval německý režisér Géza von Bolvary zfilmování operety Carla Zellerera „*Der Vogelhändler*“ (*Ptáčník*). Pro natáčení tohoto hudebního filmu nazvaného „*Rosen in Tirol*“ si produkční firma Terra-Filmkunst GmbH Berlín zvolila rakouské město Zell am See a pražské filmové ateliéry. Můj budoucí otec byl tehdy členem produkčního štábu, pobýval s ním i v Praze a jako většina kolegů bydlel v hotelu Flora. Filmová společnost najala řadu českých statistů a mezi nimi byla i moje budoucí maminka, obsazená do role dívky z Tirol.

Natáčení v hostivařských ateliérech probíhalo od začátku června až do konce září a během těch měsíců se produkční Georg Siebert a komparzistka Marie Bartošová sblížili. Přes poměrně velký věkový rozdíl se Georg do hezké mladé české statistky zamiloval a získal si její sympatie. V přestávkách mezi natáčením trávili léto v Praze jako čerstvě zamilovaný pár.

Když režisér Peter Paul Brauer pověřil Georga Sieberta přípravou a organizací svého nového filmu „*Sein Sohn*“, navrhl Georg pro natáčení interiérů opět pražské filmové ateliéry. Brauer souhlasil a „*Sein Sohn*“ se točil v Hostivaři. Stál 1 061 000 říšských marek. Georg měl v té době zdravotní potíže a Marie, jak jen jí to čas dovolil, mu vařila dietní jídla. Nosila mu je do ateliérů v Hostivaři, a když měl volno, tak přímo do hotelu Flora.

Později byl Georg svou firmou povolán zpět do Berlína, aby se ujal přípravy hned dvou nově naplánovaných filmů „*Kleine Mädchen, große Sorgen*“ a „*Wenn ich König war*“. S Marií se loučil s těžkým srdcem. Na svou

o dost mladší přítelkyni totiž velice žárlil a vůbec se mu nelíbilo, že by měla nadále působit jako statistka. Nechtěl ani, aby pracovala jako obsluha v hospodě. Skoro denně z Berlína volal a na jeho naléhání Marie své angažmá u filmu na sklonku roku 1940 ukončila.

Když jednou opět volal z Berlína, zeptal se jí, zda by se nechtěla raději odstěhovat k němu, než aby stále hrála služku u maminky v hospodě. Nutno podotknout, že Georg se rozhodl Marii pozvat k sobě do Berlína, aniž by o svém rozhodnutí informoval svou matku, natož aby požádal o její souhlas. Plánoval konečně založit vlastní rodinu a tím se odpoutat z matčina vlivu. Byl přesvědčen, že v jejich čtyřpokojovém bytě je dost místa jak pro matku, tak pro něj a jeho lásku.

Mariina matka ani její sourozenci nechtěli o jejím vztahu s o hodně starším Georgem vůbec slyšet. Všichni byli proti tomu, aby se s ním nadále setkávala. Zvláště potom, co byl její bratr Václav odvečen na práci do Německa, docházelo v rodině Bartošových kvůli jejímu přátelství s Georgem k velkým rozporům.

Zrada

V této těžké době paní Bartošová, sama s pěti dětmi a hospodou, tak tak dokázala živit rodinu. Václav studoval strojařinu, Anča se měla stát kadeřnicí, Antonín řečený Toncek se začal učit truhlářem a Miroslav byl prakticky ještě dítě. Hospodu U Bartošů navštěvovalo málo dřívějších hostů. Lidé se báli někde shromažďovat, neboť německá policie a gestapo velice často pořádaly razie. Z celé ulice v Košířích, kde hospoda stála a kde Bartošovi také bydleli, byli již všichni obyvatelé židovského původu odvečeni do koncentračních táborů.

Přímo v domě, kde byla nejen hospoda U Bartošů, ale i policejní stanice ještě s českými policisty, se schovával devatenáctiletý židovský chlapec,

jehož rodina byla zatčena a poslána někam do koncentračního tábora. Kurt, jak se chlapec jmenoval, unikl zatčení, neboť tu osudnou noc nebyl doma.

Byl to Václavův kamarád a přítel rodiny Bartošových, a tak pro něj Václav společně s několika kamarády postavil na půdě domu úkryt a obstaral pro něj ošacení i boty. Přes den se Kurt schovával na půdě a navečer se odvážil sejít do bytu Bartošových, aby se mohl umýt a najíst. Paní Bartošová vždycky říkala:

„O jeden hladový krk víc nebo míň, to nás už nezabije.“

A Kurt se stal dalším členem rodiny. Mariina mladší sestra Anča do něj byla tak trochu zamilovaná, ačkoliv se k tomu nikdy nepřiznala. Když přišla po práci ze salonu, hned ho běžela pozdravit. Prala mu košile i ostatní prádlo, i když vždycky tvrdila, že jako kadeřnice není pro domácí práce stvořena. Mytím nádobí nebo praním prádla by si zničila pěstěné nehty, natož aby pomáhala matce v hospodě.

Nejen rodina Bartošových, ale i ostatní nájemníci domu si byli vědomi, jakému riziku se vystavují, přesto se všichni tvářili, jako by o úkrytu a Kurtově existenci nic nevěděli. Více než rok se chlapec schovával na půdě před německou policií a hlavně před gestapem. Sídlo policejní stanice přímo v domě paradoxně chránilo obyvatele činžáku před nočními prohlídkami vojáků SS. Paní Bartošová to komentovala slovy „pod svícem je největší tma“. Věřil tomu i Kurt a snad by ve svém úkrytu přečkal celou válku, kdyby ho jeden z jeho kamarádů nezradil pro pár podělaných říšských marek.

(Jméno člověka, který Kurta udal gestapu, bohužel neznám. Nikdo je nechťel vyslovit. Proto i pro mě to bude pouze „ON“)

„ON“ byl kamarád nejen Kurta, ale i Václava a dalších chlapců z ulice. Všichni se občas sešli u Kurta na půdě a zahráli si karty. Většinou o drobné mince, aby to byla větší zábava, a Anča často sedávala vedle Kurta a radila mu, jakou vynést kartu. Ten večer hrál s Kurtem a ostatními i „ON“. Bohužel se mu nedařilo a docela dost prohrál. Když hra skončila,

chtěl, aby mu Kurt prohrané peníze vrátil. Ten to odmítl a věnoval svou výhru Anče. „ON“ uraženě vstal, beze slova opustil půdu a od té doby o něm nikdo neslyšel.

Jednoho dne k ránu, na podzim roku 1941, probudily nájemníky rány na domovní dveře a křik. Když domovník otevřel, vtrhli do domu vojáci SS společně s příslušníky gestapa se psy a bušili na dveře jednotlivých bytů. Jedna skupina běžela po schodech přímo na půdu k úkrytu, kde se schovával Kurt, ostatní vojáci se psy hledali v bytech další ukryté osoby. Všichni obyvatelé, tak jak byli, pouze pyžamech a nočních košilích, se museli s doklady postavit na chodbu vedle svých dveří. Vojáci v bytech rozhazovali a rozbíjeli vše, co jim přišlo pod ruku, nikoho však nenašli. Velitel české policie, který gestapáky doprovázel, musel vždy potvrdit, zda osobně zná lidi, stojící vedle každého bytu.

Z půdy bylo slyšet rány a křik, který náhle utichl. Všichni pak s hrůzou přihlíželi, jak gestapáci vlečou po schodech dolů bezvládné Kurtovo tělo, které za sebou zanechávalo dlouhou krvavou stopu. Když vojáci naložili Kurta na korbu nákladního auta, nahnali obyvatele domu jako dobytek na dvůr. Museli se postavit do řady a velitel SS se jich znovu ptal, zda někdo z nich Kurta zná a zda věděli, že se tento Žid schovával na půdě jejich domu. Všichni mlčeli.

Velitel SS ukázal na tři mladé muže, mezi nimi i na Václava, a nařídil jim, aby se šli do svých bytů obléci. Každého doprovázeli dva vojáci s automatem. Ostatní zatím museli poslouchat výhrůžky velícího gestapáka. Když se mladí muži s eskortou vrátili na dvůr, nechal je velitel SS okamžitě odvézt. Ačkoliv plačící ženy, matky a sourozenci prosili důstojníka, aby se mohli s chlapci alespoň rozloučit, nedovolil jim to a navíc jim vyhrožoval za přechovávání Žida zastřelením.

Osud zatčených mužů zůstával dlouho nejasný a nikdo z obyvatel domu si nemohl vysvětlit, jak gestapo přišlo na Kurtův úkryt na půdě.

Až po skončení války v roce 1945 při likvidaci archivu gestapa objevil někdo jméno onoho člověka, který se vydával za Kurtova kamaráda, pro

několik říšských marek ho zradil a navíc ohrozil životy všech obyvatel domu. Z odporu k tomuto činu již nikdo nevyslovil jeho jméno. Anča později zjistila, že Kurt zemřel v jednom koncentračním táboře v Polsku.

Oné noci, kdy gestapo a vojáci SS provedli razii v domě a zatkli nejen Kurta, ale i Václava s dalšími muži, nebyla Marie doma. Byla u Georga v hotelu Flora na Vinohradech, a když se příští den dozvěděla, co se stalo, jela rychle do hostivařských ateliérů. Plačíc pak prosila Georga, zda by s pomocí svých vlivných přátel nemohl zjistit, proč gestapo zatklo právě Václava a kde se nachází. Georgovi se přes veškerou snahu nepodařilo získat jakoukoliv informaci, a tak rodina Bartošových několik týdnů zažívala obrovskou nejistotu a strach o Václavův osud.

První zpráva od Václava

Krátce před Vánoci 1941 obdržela paní Bartošová dopis z Německa. Byl od Václava. Po zatčení jej gestapo odeslalo na nucené práce. Nejprve si přečetla dopis maminka, po ní Marie i další sourozenci. Znovu a znovu se dívali na Václavova slova a četli je i přátelům a známým. Všechny zajímalo, jak se má a co s ním je. Hned následující den vzala Marie ukázat dopis otci, který žil se svou novou ženou Tončou v malém bytě v Melantrichově ulici nedaleko Staroměstského náměstí. Byl šťastný, že Václav žije a pevně věřil, že jeho syn nasazení v Německu zvládne.

Václav Bartoš, duben 1943 v Berlíně

Ve svém dopise Václav také píše:

Jídlo v lágru nestojí za nic a je ho moc málo. Dělán ve fabrice na náboje a jsou tu mladí lidé skoro z celé Evropy. Při práci jsme přísně hlídáni, jakmile se zjistí, že někdo sabotuje, okamžitě ho zastřelí. Práce to sice není těžká, obsluhuji soustrub, ale ten akord a 12 hodin denně je dost vysilující. Strašné jsou pro nás noční nálety na Berlín, neboť nám potom nezbyvá mnoho času na odpočinek. Také máme strach, stačila by jediná bomba blízko našeho úkrytu a bylo by po nás.

A ke konci :

Seznámil jsem se tu s jedním klukem, jmenuje se Pepík a je taky z Prahy. Prosím vás, můžete nám, mně a Pepíkovi, poslat něco k jídlu? Teplé oblečení, ponožky, boty, deku ale hlavně něco k jídlu a taky cigarety. Jídlo si většinou na cimře rozdělíme, ale ostatní nám zůstane.

Prosím, pište.

Miluji vás!

Váš Vašek

Všichni se těšili z toho, že Václav žije, ale také si dělali starosti ohledně jeho dalšího osudu. Nakoupili, o co si psal, a připravili balíky pro něj i jeho nového kamaráda Josefa. Tonček s Marií pak spěchali na poštu, aby je odeslali do Berlína. Také Václavův otec Antonín poslal synovi masové konzervy, teplé spodní prádlo a cigarety.

Šokující zpráva

Marie musela denně snášet výčitky celé rodiny kvůli známosti s Georgem. Jako by on mohl za to, co se stalo Václavovi. Sama si přestávala být jistá, zda je její láska natolik silná, aby v této zkoušce obstála. Rozhodla se, že až Georg příště přijede do Prahy, zkusí mu vysvětlit, že pro oba bude asi rozumnější, když svůj vztah ukončí. Takovou věc mu nechtěla sdělovat po telefonu, a tak byla ve zvláštním rozpoložení, když se zároveň těšila, až se znovu uvidí a současně se obávala chvíle, kdy Georgovi poví o svém rozhodnutí, i toho, že by ho měla skutečně ztratit.

Poslední dobou se navíc necítila dobře. Měla za to, že je asi nachlazená, vždyť často běhala z teplého lokálu, kde obsluhovala, do studeného sklepa, aby narazila nový sud. Snažila se léčit sama horkým čajem, a teprve když se objevily nevolnosti a někdy i zvracení, usoudila, že je nutné navštívit doktora. Lékař jí prohlédl, odebral krev a moč a řekl, že výsledky budou odpoledne. Zatím doporučil pít heřmánkový čaj a hlavně se šetřit.

Zrovna když byla v hospodě spousta hostů a Marie měla plné ruce práce, zazvonil telefon. Lékař jí radostně sdělil zjištěnou diagnózu - není nemocná, nýbrž těhotná! Než stihl blahopřát, položila sluchátko. Podlomila se jí kolena, zatočila hlava a musela si sednout, aby neomdlela. Měla pocit, jako by se svět obrátil vzhůru nohama. Byl začátek prosince 1941 a Marii se rázem změnil celý život. Ta zpráva ji zasáhla jako blesk, po

tváři se jí koulely slzy a neměla zdání, kdy a jak to poví mamince a sourozencům.

Po chvíli se vzchopila a snažila se nedat na sobě nic znát. S velkým přemáháním se dál usmívala a obsluhovala hosty až do chvíle, kdy se i poslední odporoučel. Jakmile společně s matkou zavřely, běžela do svého pokoje, padla na postel a rozplakala se. Celou noc nezamhouřila oka a přemýšlela, co bude dál. Jak má své rodině po tom všem říct, že čeká Georgovo dítě? Byla přesvědčená, že to nikdy nepochopí a cítila se strašně opuštěná a bezradná. Bude lepší těhotenství ukončit! Nebo se má odstěhovat ke Georgovi do Berlína, jak jí to sám navrhl? Také jí blesklo hlavou, že se s Georgem rozejde, ale děcko si nechá a bude se o ně starat sama. Postupně si ale uvědomila, že sama nemůže o životě dítěte rozhodovat, neboť je Georgovo stejně jako její a řešení musejí najít společně.

Mnoho dní se trápila, jak to má říci matce. Konečně sebrala odvahu, a když byly v hospodě samy, svěřila se jí se svým tajemstvím. Matka doslova vybuchla. Ani ji nenechala domluvit a hned se rozkřičela, že je ostuda celé rodiny, a že musí dát dítě okamžitě pryč. Ve své zlobě zapomněla na to, že sama byla poprvé těhotná už v sedmnácti a Marii je nyní už jednadvacet. Snad má v tomto věku právo rozhodovat o sobě i o svém nenarozeném dítěti?

Také Anča s Tonckem radili, aby těhotenství přerušila, dokud je ještě čas, a Marie proplakala celé dny i noci. Před hosty se přitom musela tvářit, jako by bylo vše v nejlepším pořádku, i když matka pro ni neměla vlídného slova. A tak Marie o svém těhotenství pověděla otcí, který sice také nebyl nijak nadšený, ale alespoň se pokusil nastalou situaci akceptovat. Marie zavolala Georgovi do Berlína a poprosila ho, aby co nejdřív přijel za ní do Prahy, že si musí vážně promluvit. O tom, že je těhotná, se do telefonu nezmínila. Georg jí vysvětlil, že má právě mnoho práce s přípravou nového filmu, ale že hned po Vánocích se za ní do Prahy rozjede. Když

dodal, že se už nemůže dočkat, až ji opět uvidí, Marii se po dlouhé době na tváři objevil úsměv.

Rozhodnutí

Příprava vánočních svátků probíhala v rodině Bartošových tiše a bez jakéhokoliv nadšení. Co slavit, když Václav je v Berlíně v nebezpečí života a Marie, místo aby se starala o svou rodinu, čeká dítě s nějakým Němcem? Všichni na ni stále tlačili, aby se už konečně rozhodla a nechala si dítě vzít. Matka ji nutila pracovat a nechávala ji nosit těžké věci s nadějí, že takto snad samovolně potratí. Byly to pro Marii těžké časy a čekala na Georgův příjezd jako na smilování.

Krátce po Vánocích přijel Georg do Prahy a hned od vlaku jel taxíkem do hospody U Bartošů. Když tam dorazil, byla paní Bartošová právě na nákupu, a tak zastihl Marii samotnou. Chtěl vědět, co se děje tak důležitého, ale Marie se vymluvila, že nemá teď na vysvětlování dost času a poprosila ho, aby odjel do hotelu Flora a počkal tam, až mu zavolá.

Celý večer pak přemýšlela, jak má Georgovi o svém těhotenství říci a přemítala, jak asi na tu zprávu zareaguje. Hned ráno zatelefonovala do hotelu, aby ji Georg přišel k nim domů vyzvednout, a když se oblékala, prohlížela se v zrcadle, jestli ji rostoucí břicho neprozradí dřív než jakákoli slova. Oblečená sešla do kuchyně, kde matka připravovala oběd, a řekla jí, že Georg už je na cestě sem, a že mu co nevidět oznámí tu novinu. Matka se tvářila, jako by ji neslyšela, a dál se věnovala hrncům.

Marie pokrčila rameny, vklouzla do kabátu, nasadila si klobouček a vyšla před dům. Na chodníku byl nahnutý sníh ze silnice, a tak ve svých střevíčkách opatrně přešlapovala, aby si je příliš neumáčela. Po chvíli u ní zastavilo taxi a Georg rychle vyběhl, aby jí přes sněhovou bariéru pomohl nastoupit do vozu. Konečně se mohli pozdravit a přivítat!

Marie nechtěla jet s Georgem do hotelu, ale jinak jí bylo celkem jedno, kam ji zaveze. Hlavně někam, kde bude teplo. Georg vycítil, že Marii něco trápí a dal řidiči adresu kavárny na vltavském ostrově Žofín. Během jízdy Marie vyprávěla, co se dozvěděli o Václavovi, a že si o něj všichni dělají starosti. Georg slíbil, že až se vrátí do Berlína, určitě ho navštíví, a že mu také občas doveze něco k jídlu nebo cigarety.

Když zastavili u můstku, který vede z ulice na Žofín, pomohl Georg Marii vystoupit z taxíku, při placení smekl klobouk a s legračním přízvukem poděkoval taxikáři česky:

„Dekuji.“

Ačkoliv Marii nebylo vůbec do smíchu, musela se nad jeho tvrdou výslovností pousmát. V kavárně jí Georg pomohl z kabátu a ona hned zatáhla břicho, aby nic nepoznal. On se na ni se zalíbením podíval, dokonce udělal krok zpět, aby si ji mohl celou lépe prohlédnout a prohlásil:

„Marie, ty nejsi jenom krásná, ty jsi ta nejkrásnější žena, co jsem kdy poznal.“

Vzal ji za ruce a galantně ji políbil. Byl o trochu menší než ona, a tak se musel o kousek vytáhnout.

Číšník ve fraku je zavedl ke stolku pro dva pod velikým oknem s výhledem na Vltavu a Hradčany. Odsunul židli, aby se dáma mohla posadit, a podal každému desky s jídelním lístkem. Po chvíli se přišel zeptat, co si panstvo bude přát, a Georg se podívil, když si Marie objednala čaj, protože vždycky ráda pila vídeňskou kávu se šlehačkou. Tázal se, zda není nemocná, neboť mu připadá poněkud bledá, zamlklá a ani nemá chuť na svou zamilovanou kávu. Marie sklonila hlavu a rozplakala se. Georg byl v rozpacích a podal jí kapesník, aby si utřela slzy. Opatrně se zeptal, zda je u nich doma vše v pořádku. Marie se na něj zadívala a tichým hlasem řekla:

„Georg, já... jsem těhotná. Čekám dítě.“

Georg vyskočil ze židle, jako by ho něco píchlo. Objal Marii a začal ji zasypávat polibky. Jí byl tak bouřlivý projev radosti na veřejnosti trochu nepříjemný, protože hosté se začali otáčet k jejich stolu. Požádala Georga, aby se pokusil uklidnit a opět si sedl. Váhavě se rozpovídala, že o svém stavu nechtěla mluvit do telefonu, a že se nemohla dočkat, až přijede, aby společně rozhodli, co bude dál... Ale Georg ji ani nenechal domluvit, smál se i plakal zároveň a překotně ji ujišťoval, že je nesmírně šťastný, že čeká jeho miminko.

Číšník se přišel zeptat, jestli je všechno v pořádku.

„Děkuji za optání, příteli! Ano, všechno je v nejlepším pořádku,“ hlaholil Georg. Vsunul číšníkovi do ruky bankovku a požádal ho, zda by mohl někde sehnat kytici čerstvých růží.

„Chci totiž požádat mou Marii o ruku!“

Číšník jim pogrataloval a s malou úklonou odešel. Marii všechn ten rozruch nebyl příliš vhod a znovu poprosila Georga, aby se uklidnil. Nejraději by kavárnu hned opustila, ostatní hosté stále otáčeli hlavy k jejich stolu. Zadívala se na Georga a začala mluvit o tom, že jí rodina i známí radí, aby dobře zvážila, zda má její vztah s Georgem budoucnost, a zda si má dítě nechat. Zvláště v této nejisté době.

Georg vyskočil ze židle, rázoval sem a tam a slova se z něj valila jako vodopád. V žádném případě nesmí Marie myslet na to, že by se jejich miminko nemělo narodit, on už dřív vážně přemýšlel o tom, že ji požádá o ruku. Měla by konečně odjet s ním do Berlína, protože jí chce nabídnout budoucnost po svém boku a lepší život, než jaký doposud měla. Určitě si bude s matkou v Berlíně fantasticky rozumět. O přerušení těhotenství nesmí vůbec uvažovat, on se postará nejen o ni, ale také o jejich společné dítě. Vzal Mariiny ruce do svých a řekl, že by si ji nejraději ještě dnes odvezl k sobě do Berlína.

Pak poručil pro oba oběd, a protože si chtěl na tuto šťastnou zprávu připít, objednal sobě skleničku šampaňského a Marii čerstvou ovocnou šťávu, aby alkohol neuškodil jejich děťátku. Po obědě číšník postavil před

Marii na stůl vázu plnou nádherných růží a Georg mu do kapsičky fraku velkoryse zasunul několik bankovek.

Marie se podívala na hodinky a řekla Georgovi, že je nejvyšší čas, aby se vrátila domů. Číšník zabalil kytici do papíru a zavolal taxi. Georg požádal taxikáře, aby je zavezl k nejbližšímu zlatníkovi. To ovšem nebylo jednoduché, najít ve městě obsazeném Němci zlatnický obchod. Většina jich před příchodem Němců patřila Židům, kteří byli po okupaci zatčeni a internováni do koncentračních táborů. Konečně taxikář objevil na Václavském náměstí jedno zlatnictví s německým majitelem. Georg zavedl Marii do obchodu a vybídl ji, aby si sama vybrala snubní prstýnek. Poprvé v životě měla mít svůj vlastní zlatý prsten! Doposud nosila pouze prstýnky své matky. Ukázala na jeden s malým kamínkem. Zlatník se zeptal, zda má zboží zabalit, ale Georg zavrtěl hlavou, vzal prstýnek, klekl si na koleno a slavnostně pronesl:

„Marie, chceš být mojí ženou?“

Chtěl jí navléci prstýnek na prst, ona však zrudla a rychle schovala ruku za zády. Řekla mu, že si odpověď musí dobře rozmyslet. Uvědomovala si, co to bude znamenat, pokud Georgovu nabídku přijme. To rozhodnutí jí postaví nejen proti matce, ale i proti sourozencům a nejspíš tak svou rodinu ztratí.

Neodjela pak domů, ale s Georgem do hotelu, kde spolu nerušeně oslavili své zasnoubení. Teprve následující den se oba vydali do Košíř, aby vše oznámili Mariině matce. Když ale vstoupili do hospody, otočila se a beze slova odešla do kuchyně. Marie běžela za ní a řekla jí, že je s Georgem zasnoubená. Matka začala příšerně soptit, vzala hrnec z plotny a mrštila jím o zem, vrhla se pěstmi na Marii, která se otočila zády, aby si chránila obličej. Matka ji vztekle bušila do zad a nakonec oba vyhnala. Marie si zoufala. Plakala a prosila matku, aby ji vyslechla, ta se ale nijak nedala obměkčit. Georg matčino jednání vůbec nemohl pochopit. Zastavil na ulici taxík a oba odjeli opět do hotelu na Vinohradech. Marie proplakala

zbytek dne. K večeru se Georg rozhodl, že nazítří, až se Mariina matka uklidní, za ní zajde a zkusí jí všechno vysvětlit sám.

Příští den se znovu vydali do Košíř. Marie čekala před hospodou a Georg šel za paní Bartošovou do kuchyně. Stála u plotny a vařila. Jakmile ho uviděla, začala mu hned česky nadávat. Georg bohužel nebo bohudík nadávkám nerozuměl, a tak se jí snažil vše vysvětlit. Když Marie venku uslyšela křik, vešla do kuchyně, aby matku uklidnila. Ale mělo to přesně opačný účinek. Matka po nich začala házet nádobím a nakonec vztekle zaječela:

„Jestli s ním teď odejdeš, nemusíš se už nikdy vracet!“

Marie se rozplakala a utekla do svého pokoje v prvním patře. Složila si věci do dvou kufrů, s pláčem odešla z bytu a opustila nenáviděnou i milovanou hospodu U Bartošů. Venku čekal Georg s taxíkem, naložil oba kufry a vrátili se zpět do hotelu. Marie pořád plakala, stále nemohla uvěřit tomu, co se stalo. Se zlomeným srdcem opustila nejen matku, ale i sourozence. Celou noc potom nezamhouřila oka, čekala, že jí matka zavolá a alespoň se pokusí rozmluvit jí záměr odjet do Berlína. Ale nikdo se neozval, a tak se Marie pevně rozhodla, že se s Georgem do Německa opravdu vypraví. Časně ráno pak odjeli z hotelu Flora na hlavní nádraží, kde nastoupili do vlaku směr Berlín.

II. kapitola

Marie v Berlíně

Nový domov?

K večeru vlak zastavil v Berlíně na nádraží zaplněném civilisty a stovkami či snad tisíci německých vojáků a důstojníků. Zdravotní sestry pomáhaly raněným vystoupit z vlaku, vojáci s červeným křížem na rukávě odnášeli nosítka s těžce zraněnými k nákladním autům označeným stejným červeným křížem. Marie se tiskla ke Georgovi, cítila se v tomto shonu velice nejistá. Před nádražím najal Georg taxíka, který je odvezl do Wilmersdorfu, kde se svou matkou bydlel. Marie se s rostoucí hrůzou dívala na rozbombardované domy a vyhořelá auta odstavená jen tak na okraji ulice. Její nejistota se měnila ve strach z toho, co ji v neznámém městě čeká. Taxík zastavil před domem číslo 40 v ulici Babelsbecker a Georg jí pomohl vystoupit.

Ulice byla liduprázdná. Některá okna byla křížem přelepena pruhy lepenky, jiná měla místo skel jen kartony. Taxikář pomohl Georgovi s kufry do prvního poschodí, kde je postavil před dveře. Marie mlčky stoupala za oběma muži. Georg zaplatil taxikáři a zazvonil. Za malou chvíli otevřela dveře starší, poněkud korpulentní paní v tmavomodrých šatech s bílým háčkovaným límečkem. Vlasy měla sčesané dozadu a svázané do malého drdůlku. Když uviděla Georga, vrhla se mu okamžitě kolem krku a začala ho líbat. Tak veliká byla její radost, že se jí syn vrátil zdravý domů. Georgovi ale nebylo takové uvítání před Marií zrovna příjemné, a tak se k ní pomalu otočil, vzal ji za ruku a představil ji:

„Mami, to je Marie a...“

Paní Siebertová si dívku změřila přísným pohledem od hlavy k patě, a ačkoliv nebyl Georg s představením své snoubenky ještě hotov, otočila se a bez jediného slova vešla zpět do bytu. Georga taková reakce zarazila, proto se snažil matku omluvit. Uvedl Marii dál a v předsíni jí pomohl z kabátu, který pověsil na věšák. Matka se zavřela v pracovně svého zemřelého manžela. Georg vzal kufry a postavil je vedle dveří v obývacím pokoji. Marie měla pocit, že se v té obrovské místnosti ztrácí. Georg jí nabídl židli u přehnaně velikého jídelního stolu, omluvil se a následoval matku do jednoho z těch záhadných pokojů. Marie seděla opuštěná v šeru osvětleném pouze jedinou stolní lampou a zpoza zavřených dveří tlumeně slyšela, jak Georg s matkou nahlas diskutuje. Ale nerozuměla, o čem se ti dva dohadují.

Se smíšenými pocity se rozhlížela po obývacím pokoji, až po krátké době vyšel poněkud rozčilený Georg z vedlejší místnosti a snažil se jednání své matky omluvit její migrénou. Potom Marii vybídl, aby zůstala sedět, že jí uvaří alespoň šálek čaje. Odešel z obývacího pokoje přes malou předsíň do kuchyně. Marie vstala od stolu a pomalu ho následovala. Postavila se mezi dveře nevelké kuchyně a se zájmem pozorovala nešikovného a dezorientovaného Georga. Okamžitě poznala, že si ještě nikdy sám čaj nevařil. Vzala mu z ruky konvičku na vodu a postavila ji na lihový vaříč. Potom ho požádala, aby jí podal alespoň čaj a cukr. Georg ale nevěděl, kde je má hledat, neboť kuchyň byla místem, kam chodil jen velice zřídka. Marie prohledala skříňky, až objevila čaj i cukr. Když se voda vařila, zalila čaj v konvici, a jelikož byla v kuchyni zima, vrátili se do obývacího pokoje. Marie nalila čaj do dvou hrnků a svůj si osladila dvěma lžičkami cukru. Když dopili, odnesla hrnky zpět do kuchyňky, kde je omyla a uložila. Mezitím si Georg sedl k malému psacímu stolku, který stál v rohu obývacího pokoje, a vyřídil několik telefonátů. Marie se rozhlédla po pokoji a chtěla si sednout do velkého křesla u malého stolku pod starodávnou lampou. Georg jí ale zadržel a vysvětlil, že je to zamilované

křeslo jeho maminky, a že v něm nikdo jiný než ona nikdy nesedí. Měla by si raději sednout k jídelnímu stolu nebo si přisunout židli k němu.

Marie v tichém a tmavém pokoji pocítila jakousi tíseň. Rozhlížela se po starožitném, jistě velice cenném nábytku. Přes okna, která byla také přelepena lepenkou, visely záclony a těžké tmavé závěsy. V oknech byly také rolety k zatemnění. Ve středu pokoje visel ze stropu těžký křišťálový lustr s dvanácti žárovkami ve tvaru svíček. Polovička jich však nemohla svítit, neboť objímky byly prázdné. Křeslo Georgovy matky stálo vedle malého stolku a lampy s tmavožlutým stínidlem se štrápci ze zlatých provázků. Lampa svítila. Za jídelním stolem stála mohutná skleněná vitrína s jídelní soupravou a spoustou všelijakých talířů a talířků, hrnečků a konviček i sada různých skleniček a pohárů. Teprve teď si Marie povšimla, že z pokoje vedou ještě další dveře do ostatních místností.

Georg se tiše zvedl a šel opět do pokoje své matky. Marie zase slyšela, jak se ti dva docela hlasitě dohadují. Najednou vešel Georg rozzloben zpět do obývacího pokoje. Na prahu se ještě otočil a řekl:

„Dobře, mami, jak myslíš. My jdeme a už mě nikdy neuvidíš!“

Potom za sebou bouchl dveřmi, vzal svou snoubenku za ruku a vedl ji do předsíně. Protože mluvil německy, Marie si nebyla jistá, že všemu dobře rozuměla, ale nechtěla se Georga ptát. Když jí pomáhal do kabátu, řekl pouze, že se s matkou nepohodl, a že bude asi nejlepší, když tuto noc stráví spolu někde v hotelu. Než si ale stačil vzít kabát, stála matka se slzami v očích mezi dveřmi a prosila ho, aby ji následoval do obýváku. Marie stála již oblečena u dveří na chodbu. Z předsíně viděla, jak si plačící matka sedla do křesla, kapesníkem si utírala slzy a pokoušela se synovi cosi vysvětlit. Georg rozhazoval rukama a běhal rozčilen sem a tam. Pomalu se ale uklidnil a docela tiše pak k matce promlouval. Ona ho najednou uchopila za ruku a zakývala hlavou. Georg ji pohladil po vlasech a šel za Marií do předsíně. Usmál se na ni, vzal ji za ruku a řekl:

„Pojď, Marie, maminka ti chce něco povědět.“

Vedl ji k plačící ženě, která si setřela slzy, vzala její ruku do svých a třesoucím se, ale studeným hlasem pronesla:

„Vítám vás v Berlíně.“

Georg se pokusil nepříjemnou atmosféru prolomit a řekl:

„Mami, to je Marie - a to je moje maminka. Maminka se jmenuje Marta, ale ty jí můžeš taky říkat maminko...“

Georgova matka ale trhla ramenem a přerušila ho:

„Můžete mi říkat Marto, já nejsem vaše matka. Zajisté máte svou matku doma.“

A nastalo opět trapné ticho. Marta po malé chvilce dodala:

„Své věci si můžete složit v ložnici. Od této chvíle je moje ložnice vaší ložnicí. Georg bude tak hodný a přestěhuje všechny moje věci do vedlejšího pokoje. Zítřka vám ukáží celý byt a vše ostatní vám ještě vysvětlím.“

A po další odmlce se rozloučila:

„Promiňte, jsem poněkud unavena a musím si odpočinout.“

Těžce se zvedla z křesla a odešla do svého pokoje. A zase trapné ticho. Georg vzal Mariiny kufry a odnesl je do ložnice, kam jej mlčky následovala.

Ložnice byla stejně jako obývací pokoj zařízena starožitným nábytkem. Ve středu pokoje stály manželské postele a vedle nich nevelké noční stolky, na každém malá lampička. Naproti postelím dvě masivní skříně a komoda. Mezi okny s těžkými závěsy se vyjímal stolek se zrcadlem a řadou zásuvek. Před stolkem stálo malé polstrované křesílko. Nad postelemi visel malovaný obraz se dvěma anděly, držícími ochranné ruce nad dvěma dětmi. Na podlaze ležel vysoký koberec s orientálními vzory.

Georg začal beze spěchu systematicky vyklízet matčiny věci a nosil je do jejího „nového“ pokoje. Když skřín vyprázdnil, vyzval Marii, aby si do ní uložila své oblečení. Poté otevřel velkou zásuvku komody a položil na křesílko vyžehlené povlečení. Požádal Marii, aby převlékla postele. Ukázal na tu u okna a řekl, že tady spí on a ona bude spát na posteli, kde dříve

spávala jeho matka. Marie chtěla ještě v ložnici vyvětrat a rozhrnula závěsy, aby otevřela okno. Ale byly staženy žaluzie a Georg ji zadržel a vysvětlil, že větrat se smí jenom přes den, neboť okna musí být každý večer zatemněna kvůli nočním náletům.

Když byla Marie s prací v ložnici hotova, požádal ji Georg, zda by mohla pro všechny připravit večeři. Marie si převlékla šaty a šla s ním do kuchyně. Zatímco se na lihovém vařiči vařila voda na čaj, hledala ve skřínkách potraviny. Podle Georgových pokynů pak ukrojila pro každého jeden krajíc hranatého černého chleba a dala je do malého košíčku. Na servírovací podnos položila na talířek několik koleček salámu, sýr a v dózičce kousek margarínu. Do konvice připravila čaj.

V obýváku Georg připravil tři hrníčky s podšálky. Vedle talířků položil přístroje a k dózičce s cukrem malou lžičku. Potom šel do pokoje své matky, aby ji pozval ke stolu. Marta kritickým pohledem přelétla prostřený stůl. Georg si sedl do čela stolu, matka po jeho levé straně, Marii ukázala na místo naproti ní. Až pak se Marie odvážila zasednout ke stolu. Marta vzala z košíčku krajíc chleba, položila jej Georgovi na talíř a lehce ho namazala margarínem. Potom se podívala na Marii přísným pohledem, jako by chtěla říci, že toto je pro příště její povinnost. Georg přidal na krajíc dvě kolečka salámu a jeden plátek sýra. Teprve když si svůj chleba připravila Marta, odvážila se Marie obložit si i svůj krajíc. Marta uchopila konvičku s čajem a nalila jej všem třem do hrnečků. Georgovi přilila z malé konvičky ještě trochu mléka. Přísně se zadívala na Marii, provokativně jí dala do šálku pouze jednu lžičku cukru a nezapomněla podotknout:

„Potravin máme u nás v Berlíně málo, tak musíme šetřit, kde se dál“

Potom položila stříbrnou lžičku vedle cukřenky. Nikdo nepromluvil ani slovo. Po večeři sklidila Marie ze stolu, v kuchyni si na vařiči ohřála vodu, umyla nádobí a uložila je do skleněné vitríny v obýváku. Marta nebyla zvyklá jakékoliv domácí práci, a tak měla i v této celkem těžké době

služebnou. Ta dnes ale měla volno. Marta nepočítala, že se Georg z Prahy vrátí tak brzy, neboť se oproti svým zvyklostem ani telefonicky neohlásil.

Když Marie skončila s prací v kuchyni, přišla do obývacího pokoje a přisedla si ke Georgovi, který jí vyprávěl o své práci v ateliérech a o přípravách nového filmu. Zároveň slíbil, že jí v příštích dnech ukáže Berlín. Marta po večeři odešla do svého pokoje, ale i Marie byla dost vyčerpaná, a tak se brzy vytratila do ložnice. Georg zůstal ještě v obývacím pokoji a něco psal na stroji. Marie ležela v posteli a přes velkou únavu nemohla spát. Po tváři se jí koulely slzy, neboť se jí začalo stýskat. Uvažovala, zda se s odjezdem do Berlína neunáhlila. Když Georg přišel do ložnice, předstírala, že spí, ale usnula až k ránu a zaspala i to, že Georg vstává. Probudil ji už oblečený a vyzval ji, ať jde s ním a s matkou posnít. Rychle si oblékla šaty a běžela do koupelny. Marta a Georg na ni už čekali za stolem. Vedle její židle stála mladá dívka s konvicí, aby jí nalila do hrníčku čaj.

Po snídani odjel Georg do filmových ateliérů, Marta poslala dívku nakoupit a požádala Marii, aby si k ní přisedla. Řekla jí, že pokud se hodlá u nich v Berlíně zdržovat delší dobu, bude služka muset být z finančních důvodů propuštěna. Domácí práce pak bude vykonávat Marie, bude přece u nich jíst a to stojí peníze.

Když se služebná vrátila z nákupu, Marta jí řekla, aby seznámila Marii s celou domácností. Byla to Polka, a tak si s Marií celkem dobře rozuměly. Marta obě velice přísně pozorovala a nedovolila, aby dívka mluvila na Marii polsky, neboť jí pak nerozuměla. Poté, co služebná Marii vše ukázala a vysvětlila, musela si zabalit věci a Marta jí vyplatila zbytek mzdy. S pláčem se dívka s Marií loučila a polsky jí pošeptala, že to s paní nebude mít lehké. I Marie zavírala za dívkou dveře se slzami v očích a znovu s Martou osaměla.

Ta jí zopakovala, že jen kvůli ní musela služebnou propustit, neboť si nemůže dovolit platit služku a ještě živit i ji. O tom, že služku propustila, se ale Marie nesmí Georgovi ani zmínit! Marta měla vůbec pro vedení

domácnosti celkem přísné zásady. Ona sama vždy den předem rozhodne, co se bude vařit. Teplé jídlo bývá u Siebertových pouze jednou denně, a to až když se Georg vrátí z ateliérů domů. Každý den bude pro Marii začínat přípravou snídaně a po Georgově odjezdu bude pokračovat prací služby: uklidí celý byt, dvakrát týdně bude prát a žehlit prádlo a denně bude pro všechny tři vařit. Marta poučovala Marii, že vařit musí hospodárně, protože potraviny jsou v Berlíně velmi drahé a některé se dají sehnat jen na černém trhu. Například zrnková káva, některá zelenina, ovoce a dokonce i maso. Jídelníček se bude přizpůsobovat tomu, co Marta nakoupí. Když odešla služebná, bude nakupovat Marta sama nebo společně s mladou sousedkou a přinese vždy pouze to, co bude Marie potřebovat k vaření na zítra. V neděli, a to jen pokud bude Georg doma, uvaří Marie teplý oběd a večer se bude podávat studená mísa. Georg denně telefonuje, když odjíždí z ateliérů, a jakmile dorazí domů, musí být již jídlo připraveno na stole.

Georg si po svém návratu večer snad ani nevšiml, že místo dívky, která doposud „pomáhala“ nemocné matce v domácnosti, obsluhuje dnes u stolu jeho snoubenka. Podle Martiných pokynů se musela Marie k jídlu převléknout, jako dáma si upravit vlasy a také se napudrovat, i když jinak byla pro ni pouhou služkou.

Georg přivezl Marii z ateliérů spoustu časopisů, aby si je mohla číst, zlepšovat si němčinu a rozšiřovat svou slovní zásobu. Když se Marie chtěla Georgovi pochlubit, že večerí sama uvařila, Marta na ni vrhla tak zlý pohled, že jí všechna slova zaskočila v krku. Neřekla Georgovi ani to, že kvůli ní byla propuštěna služka. Čekala, že mu to matka poví sama. Ta ale mlčela.

Po večerí usedl Georg v obývacím pokoji ke svému psacímu stolu, vyřizoval telefonáty a dělal si přípravy na další den. Marie umyla a uklidila nádobí, opět se převlékla, sedla si ke stolu a listovala si časopisy. Bezmyšlenkovitě obracela stránky a v hlavě měla zmatek. Marta seděla ve

svém křesle a četla knihu. Po deváté hodině se zvedla a odešla do svého pokoje. Když byl Georg hotov s prací, odebrali se i oni spolu do ložnice.

Ráno vstala Marie současně s Georgem. Protože neměla župan, oblékla si šaty, učesala se, a když odešel do koupelny, chystala se do kuchyně, aby mu připravila snídani. Vtom bez zaklepání vrazila do ložnice Marta. Otevřela Georgovu skříň, vyndala z ní oblek, kterých tam bylo nejméně dvacet, přehodila jej přes židli a k němu přidala bílou košili, ponožky a kravatu. Marie její počínání ignorovala a beze slova odešla připravovat snídani.

Kvůli potížím se slinivkou břišní snídal Georg pouze bylinkový čaj a knäckebröt s margarínem a marmeládou. Marie si přes šaty uvázala malou zástěrku, dala vařit vodu na čaj a na stůl v kuchyni připravila pro Georga hrníček a talířek. Náhle do místnosti vtrhla rozhořčená Marta, odstrčila ji od stolu, a zasyčela:

„Pojďte se mnou!“

Marie ji váhavě následovala do obývacího pokoje, protože nevěděla, co se matce nelíbí. Marta dala na stůl ubrus a prostřela na jejich místa talířky, hrnky s podšálky, cukřenku a lžičky s nožem. Potom šla do kuchyně, nalila vroucí vodu do čajové konvice, kterou postavila na táč, přidala knäckebröt, margarín, marmeládu a vše odnesla na stůl do obývacího pokoje.

„U nás, tedy v německé rodině, jsme zvyklí jíst v jídelně a ne u stolu v kuchyni jako nějaké služebnictvo!“ Bylo jasné, že tím „u nás“ myslí pouze sebe a svého syna.

Georg přišel do obývacího pokoje, políbil Marii, která ještě rozpačitá stála mezi dveřmi, pak políbil matku, popřál dobré ráno a usedl k prostřenému stolu. Čekal, až se posadí Marie i jeho matka, která mu hned nalila bylinkový čaj a přidala do šálku dvě lžičky cukru. Georg se podíval na Marii a s úsměvem prohlásil, že by si přál, aby s ním snídala každé ráno. Dokázala jen mlčky přikývnout.

Po snídani se Georg zvedl od stolu a telefonicky si objednal taxík, kterým obvykle jezdil do babelsberských ateliérů. Když si v předsíni

oblékal kabát, přišla k němu matka a starostlivě mu upravila límeček košile a kravatu. Pak jej políbila na čelo. Marie stála ve dveřích obývacího pokoje a mlčky pozorovala Martin ranní rituál. Georg objal svou snoubenku, políbil ji na tvář a slíbil, že se pokusí přijet z ateliérů co nejdříve, neboť jí chce ukázat Berlín. Marta podala Georgovi aktovku a klobouk a naklonila se k němu, aby mu něco pošeptala do ucha. On se jí ale vyvlékl a rezolutně prohlásil:

„Mami, prosím tě, teď ne. Všechno si řekneme, až se vrátím.“

Potom ještě jednou políbil Marii na tvář a odešel. Marta v obýváku rozhrnula těžké závěsy, otevřela okno a pozorovala syna, jak nastupuje do taxíku. Marie se zachvěla a nebylo to jen chladem, který zavanul od otevřeného okna. Marta ji vyzvala, aby se šla umýt a převléknout, že si s ní musí promluvit.

Posadily se k jídelnímu stolu, Marta si nalila čaj a začala vysvětlovat svá pravidla, podle kterých se Marie musí bezpodmínečně řídit. Bude vstávat ještě před Georgem, aby měla čas se umýt, učesat a řádně obléct. Do koupelny mu dá každý den čisté spodky, nátlčník a ponožky. Zatímco on bude v koupelně, nachystá mu oblek, čistou košili a odpovídající kravatu. Potom připraví pro všechny tři snídaní. Jíst se bude vždycky v obývacím pokoji, u kompletně prostřeného stolu. V předsíni potom vykartáčuje Georgovi kabát, připraví mu šálu, aktovku a nesmí nezapomenout ani na klobouk a rukavice. Nejlépe den předem mu vyčistí boty... To už se Marie neudržela, zvedla se od stolu a energicky prohlásila:

„Já tady nejsem ničí služka ani Georgův lokaj.“

Pak zamířila do ložnice, ale Marta za ní volala, že ještě neskončila.

„Ale já jsem s vámi i s tímhle cirkusem skončila!“ zabouchla za sebou dveře. Vrhla se na postel, zabořila hlavu do polštáře a zoufale se rozplakala. Byla v Berlíně teprve několik hodin, ale už měla jasno, že takhle si život s Georgem nepředstavovala! A nemohla ani doufat, že by se to někdy mohlo změnit. Vždyť je naprosto zřejmé, že jedině Marta rozhoduje o všem, co se týká Siebertových. Hlavou se jí honilo, co si

počít, když se ozvalo lehké zaklepaní na dveře a Marta jí sdělila, že právě volal Georg. Ještě před obědem Marii vyzvedne a pojedou do města. Připomněl, že by se měla teple obléknout.

Marie otevřela dveře. Marta tu stála v rozpacích se skloněnou hlavou a tiše se začala omlouvat:

„Já jsem vás nechtěla rozzlobit, ale musíte mě chápat. Georg je na určité věci zvyklý. On je ten, kdo domů nosí peníze, má velice důležitou funkci u produkční firmy, kde ho všichni respektují. Já jsem těžce nemocná a nemohu pro něj moc udělat. Mám rakovinu, přišla jsem už o obě prsa, většinou se cítím strašně slabá a často jsem i unavená strašně slabá a často jsem i unavená. Měla bych se šetřit a hlavně odpočívat. Potřebuji, aby domácí práce za mě někdo dělal.“

Odmlčela se, otřela si usazené oči a po chvíli pokračovala:

„Vy jste mladá, jistě byste to zvládla. Když jsme teď na Georgův plat tři, snad pochopíte, že chci za služku ušetřit?“

Marie otevřela skříň, nervózně posouvala ramínka sem a tam a vybírala ze svých šatů ty, ve kterých se bude Georgovi líbit.

„Víte, já jsem sem nepřijela, abych dělala Georgovi nebo někomu jinému služku. Budu dělat jenom to, co jako jeho snoubenka dělat mám nebo musím.“ V rozčilení málem prozradila, že je v jiném stavu, ale včas se zarazila, neboť to je Georgova věc, aby svou matku informoval.

„Není přece král, aby mu museli všichni posluhovat a dokonce mu čistit boty! Já si s ním o tom promluví, jestli sama máte strach.“

„Pokud vás mohu poprosit, byla bych raději, kdybyste Georgovi o našem rozhovoru nic neříkala. A ty boty, ty mu budu čistit sama.“

„Jak myslíte,“ odsekla Marie, vzala jedny ze šatů a odešla do koupelny. Studenou vodou si dlouho umývala uplakané oči. Pak se učesala, napudrovala si tvář a rtěnkou přejela rty. V předsíni si natáhla kabát, na hlavu posadila malý klobouček, přešla k oknu a čekala na Georga. Konečně vystoupil z taxíku, zahlédl ji v okně a zamával na ni. Seběhla mu

ze schodů přímo do náruče. Než nastoupila do vozu, mrkla nahoru a všimla si, že Marta stojí za záclonou a pozoruje je.

Georg zavezl Marii do nejkrásnější ulice v Berlíně, na Kurfürsterdamm, kde byl jeden obchod vedle druhého a mezi nimi plno restaurací a kaváren. Některé podniky byly sice zavřené, ale proudily tu davy lidí a mezi nimi také spousta vojáků a důstojníků. Ti v nažehlených uniformách se potkávali s těmi v obvazech i s těmi, kteří v bojích přišli o oko, ruku nebo nohu...

Georg vedl Marii od obchodu k obchodu a mohla si na sebe koupit, cokoli se jí líbilo. Sám jí vybral flaušový květovaný župan. U obchodu s dámským prádlem jí vsunul do dlaně několik bankovek, aby si zde mohla nakoupit sama, a diskrétně na ni čekal před vchodem. Pak pro ni ještě v obuvi koupili dva páry teplých bot. Ověšení balíčky a taškami zašli do Georgovy oblíbené kavárny s obloukovou zdí na jedné křižovatce.

Marie zapomněla na neshody s Martou i na pocit samoty a rozhodla se, že o té nepříjemné hádce Georgovi nic nepoví. Objednal velice lákavé zákusky, pro ni horkou čokoládu a sobě kávu. Marie se opatrně zeptala, jestli se už na úřadě informoval, zda a kdy by mohla navštívit Václava v pracovním táboře. Georg jí vysvětlil, že nejprve musí o povolenku k návštěvě požádat sám, protože ona nemá žádné německé doklady. Ujistil ji, že si o bratra nemusí dělat starosti, s pomocí svých přátel z ateliérů už mu poslal několik balíčků s potravinami i cigarety. Marie se radostí rozplakala a dojatá Georgovi děkovala.

Pomalou se šerilo, ale světla na ulici se nerozsvítily, i obchody zůstaly temné. V kavárnách a restauracích zatáhli závěsy a zatemnili všechna okna. Georg zastavil taxík, naskládali do něj svůj nákup a odjeli domů. Odkládali si v předsíni kabáty a dveře do obývacího pokoje byly pootevřené, proto uslyšeli, jak Georgova matka s někým telefonuje:

„...já jenom doufám, že ta Češka u nás dlouho nezůstane, a brzo odjede domů...“

Marie se rozplakala, Georg odhodil kabát, který si chtěl právě pověsit, vrazil do obýváku, vytrhl matce sluchátko z ruky a praštil s ním do vidlice.

„Mami, jak můžeš vůbec něco takového říct!“

Marie plačíc přeběhla obývací pokoj a zavřela se do ložnice. I přes dveře slyšela vzrušený Georgův hlas:

„Vyžaduji, abys dodržovala to, na čem jsme se dohodli! Marie není jen moje snoubenka, ale čeká naše dítě.“

Marta se mlčky sesunula do svého křesla a Georg pokračoval:

„Ano, naše dítě a tvoje vnuče. A ve svém stavu nepotřebuje žádné rozčilování, ale klid! Doufám, že jsem se vyjádřil dost srozumitelně!“

Marta se podívala na Georga prázdňýma očima. Pojednou se chytila za srdce, jako by dostala infarkt. Georg rychle z jejího pokoje přinesl tabletky a podal jí sklenku vody. Ptal se, jestli nebude lepší zavolat doktora, ale Marta zapila vodou dvě pilulky a pomalu se uklidnila. Pak se zvedla a beze slova odešla do svého pokoje.

Georg zašel za Marií do ložnice a snažil se chování své matky omluvit. Potom ji požádal, aby připravila večeři. Marie se převlékla a pustila se do toho. Georg jí chtěl pomoci, a tak v obývacím pokoji prostřel. Marta odmítla stolovat s nimi a Georg jí odnesl jídlo do pokoje. Po večeři poprosil Marii, aby mu předvedla, co všechno si nakoupila. A tak mu s očima ještě červenýma od pláče uspořádala malou módní přehlídku. Pak Georg ještě chvíli pracoval u svého psacího stolu a Marie se marně pokoušela začíst do některého z časopisů.

Ráno vstala dříve než Georg, a jak si to Marta přála, umyla se, učesala a trochu se i nalíčila. Oblečena v novém županu připravila snídani a servírovala ji v obýváku. Snídali sami. Marta zůstala ve svém pokoji, trápily ji silné bolesti hlavy a neměla chuť k jídlu. Georg nešetřil chválou nejen nad dobrou snídání, ale i nad tím, jak je dnes Marie krásná a jak jí ranní župan sluší. Ani ho nenapadlo zeptat se, proč snídani připravovala ona a ne to děvče jako vždycky. Po snídání si objednal taxi, ale dnes mu nikdo nepomáhal do kabátu, ani mu nikdo neupravoval límeček u košile. Přesto

se Georg s Marií rozloučil polibkem, tentokrát na její rudé rty. Marie otevřela okna, aby v bytě vyvětrala, a také aby se podívala za Georgem, jak nastupuje do taxíku. Poklidila nádobí, oblékla se a začala si ukládat do skříně své nové věci.

Nouzový kufr

Ještě než Georg odjel do ateliérů, požádal ji, aby si připravila takzvaný „nouzový kufr“. Takový kufr měl sloužit pro případ, že by americká nebo britská letadla při bombardování zasáhla jejich dům. Musí v něm proto být oblečení, toaletní potřeby, léky, cennosti, doklady a všechny důležité dokumenty. Při pomyslení, že by kufr mohla někdy skutečně potřebovat, běhal Marii mráz po zádech. Pečlivě vybírala věci, které považovala za nutné pro přežití, a když byla hotová, postavila kufr k těm dvěma, co už stály v předsíni vedle dveří.

Mariin všední den

Zrovna se pokoušela srovnat kufry tak, aby co nejméně překážely, když u dveří někdo zazvonil. Marie se bála sama otevřít, nejprve se chtěla zeptat Marty, jestli smí. Stihla udělat jen pár kroků, když se kolem ní Marta hbitě protáhla a beze slova dveře otevřela. Na chodbě stála sousedka, která většinou Martu doprovázela při nákupech. Marie se zeptala, jestli může jít s nimi, aby viděla, do kterých obchodů chodí. Marta jí však odsekla, že by měla jít raději do prádelny, zatopit pod kotlem, vyvařit ložní prádlo a vyprat Georgovi jeho košile. Zabouchla jí dveře před nosem a společně se sousedkou odešla.

Marie se převlékla a vydala se do sklepa do domovní prádely. Zatopila pod kotlem a vyvařila prádlo, které potom v neckách na valše vyprala. Ještě nestihla všechno pověsit, když do prádely přišla Marta a řekla jí, že má nejvyšší čas chystat pro Georga večeři. Rychle pověsila, co zbývalo, vynesla popel z kotle a vytřela prádelnu. Celá upocená, s vlasy mokkými od páry, spěchala do koupelny, aby se umyla a převlékla. Přes šaty si uvázala bílou zástěrku a pustila se do vaření.

Marta seděla celou dobu v kuchyni a pozorovala ji při práci. Jakmile bylo uvařeno, přikázala jí, aby se šla znova umýt, převléci a napudrovat, protože je cítit kuchyní. Nechtěla dopustit, aby Georg poznal, že propustila služebnou a domácí práce teď zastává Marie. Představovala si, že přes den bude služkou a večer se změní v milující snoubenku. Když uslyšely, že před domem zastavilo Georgovo taxi, řekla Marii, aby se vůbec nezmiňovala, že dopoledne prala a odpoledne vařila. Nebude na škodu, když se mu nebude hned se vším svěřovat. Pak chvátala do předsíně, aby synovi otevřela dveře.

Jako pokaždé ho objala, políbila, pomohla mu z kabátu, který pověsila na ramínko, a uložila na poličku klobouk a rukavice. Přistrčila mu přezůvky a odnesla aktovku do obývacího pokoje, kde ji postavila k psacímu stolu. Marie v úžasu pozorovala tuto pro ni nepřijemnou a taky nenormální uvítací ceremonii, která se zjevně opakovala každý den. Georg si obul přezůvky a políbil snoubenku na čelo. Potom si šel do koupelny umýt ruce a Marie začala servírovat večeři.

Georg jídlo chválil a smál se, že okamžitě poznal, že tentokrát vařila Marie, neboť jídlo má „böhmische“ (českou) příchuť. To ale nebylo Martě vhod. Aby předešla Georgovým otázkám ohledně služebné, řekla, že ji Marie požádala, jestli by mohla pro Georga sama vařit, hlavně kvůli jeho dítě. Georg se Marie zeptal, zda to pro ni nebude moc práce, a jestli ji to v jejím stavu nebude příliš zatěžovat. Marie pohlédla na Martu, sklopila oči, zavrtěla hlavou a Georg ji s úsměvem políbil.

Po večeri sklídila Marie stůl a v kuchyni myla nádobí. Georg si něco psal na stroji, matka seděla ve svém křesle a četla. Když konečně přišla do pokoje i Marie, zvedl Georg hlavu od práce a řekl, že má pro obě dámy překvapující novinu. Marie doufala, že to bude nějaká zpráva ohledně Václava, ale Georg vyprávěl, že mu volal strýc Artur a pozval se na neděli. Když se mu Georg pochlubil, jaká je Marie znamenitá kuchařka, strýc se rozhodl, že přijde na oběd a vezme s sebou i obě své dcery. A že už se prý těší, až osobně pozná dívku, o které mu synovec zatím jenom básnil. Georg se chtěl ujistit, že nedělní vaření pro tolik lidí nebude pro Marii příliš náročné a požádal matku, aby jí pomohla při nákupech.

Marta byla celou dobu značně nervózní, a když se Georg Marie ptal, co celý den dělala, skočila mu do řeči a zalhala, že byla s ní a se sousedkou nakupovat. Marie se musela kousnout do rtu, aby na tuto lež něco neřekla. Georg matku požádal, aby pro něj a pro Marii uvařila zrnkovou kávu. To mohla jen ona, protože pravá káva byla tehdy velká vzácnost, která se dala pořídit jen na černém trhu za hrozné peníze nebo výměnou třeba za kožich, a Marta ji měla schovanou ve svém pokoji.

Matka ale prohlásila, že zrnková káva není pro nenarozené dítě zdravá, že si má Marie raději uvařit bylinkový čaj. Marie tedy šla do kuchyně, dala vařit vodu a do konvice připravila čaj pro sebe i pro Martu. Ta mezitím uvařila Georgovu zamilovanou kávu s trochou mléka a dvěma lžičkami cukru. Všichni tři pak seděli u velkého stolu v obývacím pokoji a Georg vyprávěl o přípravě nového filmu, a kteří herci v něm budou hrát. Marii se zastesklo po atmosféře při natáčení. Poprosila Georga, jestli by jí někdy nevzal s sebou do ateliérů a neseznámil ji s kolegy. On jí to slíbil a Marie jej v radostném vzrušení políbila na rty, což pochopitelně nebylo Martě vhod.

Den za dnem byly pro Marii stále stejné. Jakmile odjel Georg do práce, proměnila se Marta v neúprosnou carevnu a ona se musela podřizovat jejím přáním a rozkazům. Jednala s ní jako se služkou a v žádném případě nerespektovala její stav budoucí matky. Ale když se Georg ohlásil, že se vrací domů, hned se musela Marie upravit a držet dekórum spokojené

snoubenky. Po několika týdnech v Berlíně se cítila stále sama, izolovaná od světa. Trpěla steskem po rodině i výčitkami, že tak rychle a neuváženě opustila své blízké. Často plakala, ale před Georgem se snažila nedat svou sklíčenost a zklamání najevo. Kdyby nečekala jeho dítě, jistě by se dlouho nerozmýšlela a vrátila by se zpátky do Prahy. Ale těhotenství i fakt, že může být blízko svého bratra, jí bránilo spakovat kufr a odjet.

Každý den se ptala Georga, jak je daleko s vyřizováním povolení k návštěvě, ale německé předpisy ohledně totálně nasazených pracovníků v Berlíně byly neúprosné. Georg ji přesvědčoval, aby měla strpení, že jistě v krátké době propustku obdrží. Vše se bohužel ještě komplikuje tím, že je Češka.

Jednoho dne, když se vracela z prádelny do bytu, zaslechla už v předsíni, jak Marta s někým telefonuje a znovu o ní mluví jako o nevíтанé Češce, která se synovi pověsila na krk. Vtrhla do obývacího pokoje a rozčilená řekla Martě, že tentokrát Georgovi poví, jak o ní v její nepřítomnosti mluví, že si z ní dělá služku. Uputila koš s prádlem a odběhla do ložnice. Zabouchla za sebou dveře, padla na postel a zlobou a zoufalstvím se dala do pláče.

Marta na takový útok nebyla připravena. Jako ve snu položila sluchátko telefonu, schoulila se ve svém křesle a hlasitě se rozvzlykala. Po delší době vstala, posbírala do košíku vysypané prádlo a pomalu šla za Marií do ložnice. Znovu se omlouvala a prosila ji, aby Georgovi nic neříkala, že již nikdy o ní nebude špatně mluvit. Marie ujistila Martu, že pokud se to ještě jednou jedinkrát bude opakovat, Georg se vše dozví. Prohlásila, že mu řekne, že ho kvůli jeho matce opustí. Marta ještě dlouho seděla u Marie v ložnici a snažila se omluvit své chování svou nemocí a ztrátou manžela.

Strýc Artur

Marta začala plánovat a organizovat nedělní oběd. Nevěřicně se ptala Marie, zda sama zvládne uvařit pro tolik lidí, zda by nebylo lepší sehnat nějakou výpomoc. Marie ji ujistila, že na vaření stačí, protože je zvyklá ještě z hospody vařit pro hodně hostů. V sobotu krátce po snídani, když pro Georga přijelo auto produkce, aby ho odvezlo do ateliérů, řekla Marta Marii, aby se oblékla, že tentokrát půjdou na nákup spolu. Marie jí nadiktovala, co všechno potřebuje, neboť by ráda připravila Georgovo zamilované jídlo - hovězí polévku s domácími nudlemi, vepřovou pečení se zelím a české knedlíky. Na odpoledne by chtěla upéct ještě jablečný závin. Marta se divila, zda to opravdu sama stihne. Marie jí lakonicky odpověděla, že pokud nebude muset celý den trávit v prádelně nebo za žehlicím prknem, určitě to zvládne. Marta ovšem pochybovala, že se jí i přes četné známosti podaří sehnat všechny ingredience. V předsíni podala Marii nákupní tašku a košík a vyrazily.

Na chodníku ležel zmrzlý sníh pokrytý černým prachem. Marie nabídla Martě, aby se do ní zavěsila, protože to klouže. Marta to odmítla. Několikrát pak na zledovatělém chodníku uklouzla a Marie ji v poslední chvíli zachytila, aby neupadla. Teprve potom se opatrně zeptala, jestli se může Marie držet. Ta samozřejmě svolila.

Nejprve navštívily řeznictví. Zatímco se řezník bavil s Martou, kterou oslovoval „milostivá paní“, prohlížel si zamlklou Marii a byl zvědav, jestli je novou služebnou Siebertových. Marta ho však rázně přerušila s tím, že docela spěchají. Řezník tedy nechal řečí, přinesl maso zabalené v papíře a vložil je do košíku. V oficiálních obchodech i pod rukou na černém trhu sehnala Marta vše, co Marie potřebovala k přípravě oběda. S plnou taškou a košíkem se vracely domů a Marie se už těšila, jaké dobroty hostům předloží.

Když Georg odpoledne přijel z ateliérů domů, měla už hotovou večeři a právě pekla jablečný závin jako zákusek k nedělní odpolední kávě. Pečící se

„štrůdl“ (jak říkají v Rakousku) voněl po celém domě. Georg si svlékl kabát a hnal se rovnou do kuchyně. Marie měla přes šaty malou bílou zástěrku a míchala něco v kastrůlku. Georg ji políbil, něžně pohladil po rostoucím bříšku a chtěl si sáhnout do kastrůlku, aby mohl ochutnat. Ale Marie ho lehce uhodila přes prsty a poslala ho do obýváku.

Po večeři musela Georgovi vyprávět, kde všude s Martou byly nakupovat a jak strávila zbytek odpoledne. Georg se pochlubil, že skončil s přípravami nového filmu, a že příští týden vezme Marii do ateliérů, aby ji představil kolegům. Z toho Marta vůbec neměla radost, ale nadšená Marie padla Georgovi kolem krku a několikrát ho políbila. Měla chuť slavit a poslechnout si nějakou hudbu z rádia. Zapnula přístroj, ale Georg ji energicky zarazil a nabádal, aby rádio nikdy sama neladila. Marie namítla, že nechápe proč, když Georg sám rádio poslouchá jen zřídka. On opáčil, že na ty Goebbelsovy kecy a Hitlerovy lži není zvědav. A Marta ho okřikla, aby takhle nemluvil, protože by mohl být zatčen za urážku Říše. Georg pak Marii vysvětlil, proč nemá rádio přeladovat. Mají na něm nastavenou stanici, která předem informuje posluchače o náletech na Berlín.

V neděli ráno, ještě než se Georg probudil, stála snídaně připravená na prostřeném stole v obývacím pokoji a Marie se otáčela u plotny. Z kuchyně voněla vepřová pečeně a zelí. Marta vyšla z koupelny, demonstrativně zabouchla dveře do kuchyně, a ačkoliv bylo venku zima, otevřela obě okna a větrala jako po nějakém požáru. Georg se jen smál a prosil Marii, aby nebrala matku vážně.

Po dlouhé době vařila Marie s chutí a s láskou. Byla nedočkavá a velice zvědavá na strýce Artura i na jeho dcery, které byly o něco mladší než ona. Pociťovala i nervozitu, neboť nevěděla, jak bude strýc reagovat na to, že je Češka. Měla strach, aby i on nebyl tak arogantní jako jeho sestra. Ani Marta si nebyla jistá, jak se Artur zachová, zvláště až se dozví, že ta Češka čeká Georgovo dítě... Byla přesvědčená, že Marie otěhotněla proto, aby si ji Georg vzal za ženu a ona si mohla hrát na dámu. Dnes ale musela svou nenávist skrýt, a tak se zaměstnala tím, že sama prostřela stůl v obývacím

pokoji bílým ubrusem a vyšíványými ubrousky. Položila na stůl talíře a sklenky z krásného servisu, který byl obvykle vystavený ve skleněné vitríně, a vedle talířů položila stříbrné přibory.

Georg běhal netrpělivě z obývacího pokoje do kuchyně, nahlížel pod pokličky a sledoval, co Marie dělá. Ta opatrně vyndala z vařící vody české knedlíky a nití je pokrájela na kolečka. Potom je přikryla utěrkou a schovala v ložnici pod peřinu, aby zůstaly teplé. Zručně naporcovala maso, které při pečení zalévala pivem, a vrátila je do tepla trouby. Zatímco Georg nespokojeně pozoroval hodiny, ztratila se Marie v koupelně, aby ze sebe smyla pach kuchyně. Marta postávala u okna a čekala, kdy taxi s bratrem Arturem zastaví před domem.

Když Marie vyšla z koupelny, Georg nešetřil komplimenty. Z krásné ženy přímo vyzařovala radost a spokojenost a on byl jejím zjevem doslova oslněn.

„Už jsou tady!“ zavolala Marta od okna a spěchala do předsíně, aby návštěvě otevřela. Marie nervózně stála vedle Georga v obývacím pokoji.

Strýc Artur, jak ho později i Marie oslovovala, byl vysoký hřmotný muž. Jen co Marta otevřela dveře, vpadl i s dcerami do předsíně a vesele se pozdravil se sestrou. Georg pomáhal sestřenicím z kabátů a Marie stála jako přikovaná v obývacím pokoji vedle toho ohromného, slavnostně prostřeného stolu.

Jako první vstoupil do místnosti strýc Artur s velikou kyticí čerstvých květin. Pohlédl na Marii a ji v tom okamžiku polilo horko. Marta vyšla z předsíně a chtěla od bratra vzít ten krásný puget, aby ho dala do vázy.

„Ty květiny nejsou tentokrát pro tebe, milá sestřičko, ale pro tohoto andílka,“ řekl s úsměvem, podal kyticí Marii a pokračoval:

„Jmenuji se Artur a jsem Martin bratr, když už nás nechce nikdo představit. Tohle jsou mé dcery Margit a Edith,“ ukázal za sebe na obě dívky. Marie byla najednou ve strašných rozpacích. Opatrně si vzala květiny a místo, aby poděkovala, udělala před Arturem malou poklonu.

„Já se jmenuji Marie a jsem...“

Artur se pousmál, podal jí ruku, lehce jí potřásl a řekl:

„Já vím, že jsi Marie a jestli dovolíš, tak ti budu tykat.“

Marie přikývla a zeptala se ostýchavě:

„Mohu vám říkat strýčku Arture?“

Artur se smíchem prohlásil:

„Ty mi můžeš říkat, jak chceš, protože od tebe to zní upřímně!“

A potom ještě dodal:

„Georg mi o tobě často vyprávěl a říkal, že jsi hezká. Ale myslím, že mi neřekl celou pravdu. Ve skutečnosti jsi ještě krásnější, než jak tě popsall!“

Margit a Edith se představily samy. Edit vzala Marii květiny z ruky a zeptala se tety, kde má nějakou vázu. Marta už seděla u stolu a poněkud nazlobeně odsekla:

„Vázy jsou pořád tam, co vždycky byly.“

Ukázala prstem na skleněnou vitrínu a dodala:

„Jsou přece tam dole!“

Mezitím, co Edith hledala příhodnou vázu, šla Margit společně s Marií do kuchyně a strýc Artur s Georgem si sedli ke stolu. V kuchyni Margit Marii objala a nabídla se, že jí pomůže servírovat oběd. Přelévaly právě hovězí polévku s nudlemi z hrnce do polévkové mísy, když se objevila Edith s vázou, aby do ní natočila vodu. Řekla Marii, že je šťastná, že se sestrou mají novou přítelkyni a políbila ji na obě tváře. Dojatá Marie nevěděla, co na to říct.

Margit odnesla mísu s polévkou k jídelnímu stolu a Marie začala nalévat. Nejprve strýci Arturovi, potom Martě a Georgovi. Když chtěla nalévat děvčatům, vzala jí Margit sběračku z ruky a prohlásila, že přece není žádná služka, a že se obslouží samy. Vyzvala Marii, aby se posadila, nalila polévku jí, potom Edith a nakonec sobě. Strýc Artur okamžitě poznal, že nudle v polévce jsou zcela zvláštní, že je zajisté dělala Marie sama, a náležitě je pochválil.

Když snědli polévku, Edith sklídila prázdné talíře, Marie s Margit vyskládaly na tác krásné české knedlíky a na veliký talíř nakrájenou

vepřovou pečení. Marie do misky připravila vařené zelí a Margit nalila do omáčníku šťávu z pekáče. Společně pak vkročily do obývacího pokoje, jako by nesly nějakou svátost, a postavily jídlo na stůl, aby si každý sám nadal na talíř, na co má chuť, a kolik sní.

Martě to nebylo vhod, očekávala, že ji někdo obslouží. Ale strýc Artur i Georg si naložili vrchovatě a chválili Mariino kuchařské umění. I Martě opravdu chutnalo a několikrát si přidala knedlíky i zelí. Nedokázala však Marii pochválit a pouze od sebe zmoženě odsunula prázdný talíř.

Po jídle pomohly Margit a Edith uklidit stůl a odnést nádoby do kuchyně, Margit se okamžitě pustila do umývání a Edith utírala. Marie si připadala málem přebytečná, a tak alespoň přendala nedojedené jídlo do menších nádob. Když se všechna tři děvčata vrátila opět do obýváku, nalil strýc Artur pro všechny sladký likér, který přinesl. Zvedl skleničku a vyzval i ostatní, aby si připili na zdraví Marie a Georga. Otočil se k Martě, objal ji kolem ramen a dodal rošťácky:

„Samozřejmě i na tvé zdraví, milá sestřičko!“

Všichni si přítukli, jen Marta odmítla, protože si musela vzít své léky, a Marie si pouze symbolicky omočila rty. Potom si sedli opět ke stolu a strýc Artur vyzval Marii, aby jim vyprávěla o své rodině a také o Praze, o které od Georga slyšel tak často a opravdu mnoho hezkého. Edith a Margit si sedly těsně k Marii, aby jim neušlo ani slovíčko, ale Marta se zvedla ze židle s tím, že si musí po obědě odpočinout a odešla do svého pokoje. Marie začala vyprávět, ale Georg ji často přerušoval, až ho strýc Artur napomenul, aby ji nechal mluvit.

Synovcovu snoubenku si ihned oblíbil, připadala mu jako hezká a sympatická, velice chytrá mladá žena. A Marie byla šťastná, cítila, že ji strýc Artur respektuje. Nazýval ji „zlatovlasým andílkem“ a Georga si dobíral, že je „Glückspilz“ (šťastlivec). Choval se k ní stejně jako ke svým dcerám, a když Georg prozradil, že čekají dítě, chtěl tu zprávu hned oslavit. Georg ho ale poprosil, aby s oslavou ještě počkal.

Strýc Artur byl zvědav, kdy se Georg s Marií ožení, ten mu ale vysvětlil, že ji požádal o ruku už v Praze, ona mu však do dnešního dne ještě nedala žádnou odpověď. Strýc Artur doporučil, aby to příliš neodkládali, neboť vyřízení povolenky ke sňatku s cizinkou může trvat i několik měsíců. Georg slíbil, že na radnici vyzvedne potřebné papíry, a okamžitě o povolení požádá. Potom se obrátil na Marii a zeptal se jí, jestli se už rozhodla a chce si ho vzít za manžela. Marie se začervenala, sklopila oči a kývla hlavou. Strýc Artur se okamžitě sám nabídl za svědka.

Návštěvy strýce Artura patřily k nejhezčím chvílím, jaké Marie v Berlíně zažila. Vidaly se i s Margit a Edith, které ji také brávaly s sebou do města. Marie nemohla ještě sama opouštět byt, neboť bez německých dokladů by mohla být jako cizinka okamžitě zatčena. Byl to začarovaný kruh, německé doklady může získat až po svatbě, ale přestože Georg požádal o povolení k sňatku již před několika týdny, stále nedostali odpověď. Nezbyvalo, než čekat.

Když se strýc Artur někdy nečekaně objevil a povídal si s Marií, cítil disharmonii, která mezi ní a jeho sestrou vládne. Nechával si od Marie vyprávět o její rodině i o Praze a vymíňoval si, že jakmile tahle nesmyslná válka skončí, musí ho vzít s sebou a celé město mu ukázat. Byl přesvědčen, že válka už nebude dlouho trvat. O Hitlerovi prohlašoval, že je rakouský idiot, že nechápe, jak se mohl stát německým kancléřem, a že by měl včas kapitulovat, než spojenecké armády vymažou Německo z mapy. Předpovídal, že za tuto chybu bude jeho země dlouhou dobu pykat. Marta to nechtěla poslouchat a raději odešla do svého pokoje. Měla strach, že ho může někdo slyšet a všichni skončí v koncentračním táboře.

Vždycky před odchodem dával strýc Artur Marii krabičku cigaret pro jejího bratra Václava. Odjížděl většinou ještě před setměním, měl strach z nočních náletů. Marie se od něj časem dozvěděla, že je již řadu let vdovcem, ale jak jeho žena zemřela, se ptát nechtěla. Vždycky se na něj moc těšila, a když se ohlásil předem, měla pro něj připraveno něco

dobrého na zub. Miloval české buchtý s povídky, které pekla zvláště pro něho. Byl jí v těchto těžkých časech velkou oporou.

Jednou se neudržela a pověděla mu, jak je Marta na ni zlá, a že s ní jedná jako se služkou. Svěřila se, že se to bojí Georgovi říci, aby jí matka nezačala nenávidět ještě víc. Strýc Artur připustil, že vždycky věděl, že Marta umí být panovačná, ale že je tak zlá, to si o ní opravdu nemyslel. Nemohl pochopit, proč Marta propustila služebnou a nechá Marii všechno dělat, zvláště v jejím stavu. Marie ho zapřísahala, aby si nechal pro sebe, co mu svěřila a on jí to sice nerad, ale přece jen slíbil.

Jednoho dne vzaly Margit a Edith Marii do města na nákupy a strýc Artur si konečně mohl pohovořit se svou sestrou. Chtěl vědět, proč budoucí Georgovu manželku a matku svého vnoučete trochu nerespektuje. Ale Marta mu v jeho argumentech stále odporovala, až se rozčílil a beze slova odešel. Po tomto rozhovoru Marta nevyšla celý den ze svého pokoje. Edith a Margit přivedly šťastnou Marii se spoustou nakoupených věcí tak tak, aby stačila připravit večeři.

První návštěva u Václava v lágru

Toho dne se Georg vrátil z ateliérů v dobré náladě a hned v předsíni na Marii vesele zamrkal, že má pro ni zprávu. Ona chtěla okamžitě vědět, o co se jedná, ale Georg trval na tom, že jí to prozradí až po večeři. Když si po jídle jako každý den sedl k psacímu stolu, Marie si přisedla k němu a on vytáhl z náprsní kapsy obálku. Marie se domnívala, že konečně dostal povolení k sňatku, ale Georg ji objal a řekl, že jí tato zpráva jistě potěší víc než souhlas k jejich svatbě. Z rozrušení začala Marie plakat. Georg jí nechtěl dál trápit a pověděl jí, že oba dostali povolení navštívit Václava v pracovním táboře. Byla to výjimečná událost, protože nebylo běžné, aby někdo z rodiny mohl navštívit osobu totálně nasazenou na práci v

Německu. Marie plakala i smála se zároveň, vždyť pomalu ztrácela naději, že se povolení podaří sehnat. Zahrnovala Georga polibky a slovy díky a prosila ho, aby hned zítra do lágru zavolal a domluvil termín návštěvy.

Příští den telefonoval Georg na vedení tábora a bylo mu přislíbeno, že již tuto neděli může on a jeho snoubenka pana Václava Baroše navštívit. Když Georg Marii tuto novinku sdělil, poprosila ho, aby jí dal nějaké peníze, chtěla pro Václava něco nakoupit. Georg ji ujistil, že v sobotu půjde na nákupy s ní. Marie se zeptala Marty, jestli může pro Václava upéct buchty, a ta souhlasila. V sobotu, jen co se s Georgem vrátili z nákupu domů, okamžitě se pustila do pečení. Večer pak s Georgem připravili pro Václava balík věcí a menší balíček i pro jeho kamaráda Josefa.

V neděli nemohla Marie ani pořádně obědvat, jak byla netrpělivá, kdy se už konečně sejde s bratrem. Po obědě objednal Georg taxíka a oba odjeli do Treptowa, kde se nacházely tábory pro nuceně nasazené. Dělníci zde sice nebyli tak přísně hlídání, ale vězení zůstane vždy vězením. Tisíce většinou mladých lidí různých národností pracovaly ve zbrojařském průmyslu, na stavbě dálnic nebo jiných zařízení nacistického Německa a ve dvousměnném provozu po dvanácti hodinách musely plnit tvrdé úkolové normy.

Když taxík zastavil před branou tábora v Treptowě, vystupovali z něj Marie i Georg se smíšenými pocity. U brány si sloužící poddůstojník nechal ukázat jejich doklady a povolení k návštěvě. Pak je odvedl do budovy, kde doklady znovu prozkoumal. Pověřil dalšího vojáka, aby je doprovodil do vedlejší místnosti, kde nechal rozbalit a zkontrolovat oba balíčky, a pak poručil, aby přivedli osobu s tím a tím číslem. Marii a Georga odvedli do další místnosti, kde se měli posadit ke stolu, na který voják pohodil oba otevřené balíky.

Marie se rozhlížela kolem. Byl tu ještě jeden obyčejný stůl a několik židlí, v rohu provizorní kamna zhotovená z plechového sudu, okna zamřížovaná. Zdálo se to jako věčnost, než se otevřely dveře, vešel voják s puškou a za ním Václav. To bylo shledání! Marie se bratrovi pověsila kolem

krku, smála se i plakala a líbala ho po celém obličejí. Voják jí ale od něj odtrhl a poručil jí, aby si sedla, Václav se pak posadil naproti ní. Jak byla šťastná, že ho alespoň přes stůl může držet za ruce!

Byl hubený, oblečený do nějaké staré uniformy, nad levou náprsní kapsičkou našitý kousek bílé látky s číslem. Marie nemohla v prvním okamžiku mluvit, jen plakala štěstím, že po tolika měsících vidí svého bratra živého. Georg vyndal z kapsy kabátu zabalený chleba s margarínem, plátky sýra a salámu a podal ho Václavovi, který se do něj hladově zakousl. Voják se k nim obrátil zády, jinak by musel vězni odebrat, co dostal bez povolení.

Marie se uklidnila natolik, že mohla Václavovi začít vyprávět, co je doma nového. Když mu ale řekla, že se s maminkou nepohodla, a že odjela z Prahy do Berlína bez rozloučení, vyčítal jí to. A když se dozvěděl, že čeká Georgovo dítě, rozčilil se ještě víc a začal na Georga i na všechny Němce nadávat. Marie ho prosila, aby se uklidnil a jako bratr pochopil její situaci. Protože se bavili česky a Georg jim nerozuměl, a také že jim chtěl dopřát trochu soukromí, vydal se k vojákoví, který postával u kamen, nenápadně mu dal krabičku cigaret a dal se s ním do řeči.

Povolená hodina návštěvy uběhla rychle a voják oznámil, že musí odvést Václava zpět do ubikace. Marie se s pláčem s bratrem rozloučila a slíbila, že jej opět brzy navštíví. Václav se obrátil na Georga a německy mu řekl, aby dával na Marii pozor, protože kdyby se s ní něco stalo, vlastníma rukama ho uškrtí. Georg překvapeně přikývl. Václav si vzal oba balíčky a byl eskortován z místnosti. Potom přišel další voják a odvedl Marii s Georgem před bránu.

Jak jen to bylo možné, Marie společně s Georgem Václava navštěvovali. Pokud nedostali přímo povolení k návštěvě, postavili se alespoň k plotu z ostnatého drátu, který je dělil, a volali na sebe. Také zásobovali Václava i jeho kamaráda Josefa potravinami, cigaretami a čistým prádlem.

Mariin těžký život

Týdny a měsíce plynuly a Marta stále nepřijala Marii jako budoucí ženu svého syna a nastávající matku svého vnoučete. Byla na tom po amputaci obou prsů a dlouhodobém léčení zdravotně špatně a potřebovala pomoc. Ale její nemoc z ní udělala i velice zlou osobu. Když byly spolu samy, cítila Marie její nenávisť. Věděla, že jí vadí, nejen to že je Češka, ale i to, že se s ní musí dělit o Georga.

Nejméně dvakrát v týdnu doprovázela Martu při nákupech a nosila pak těžké tašky. Jednou za dva týdny prala a žehlila všechno prádlo, denně musela vařit, pokud ji někdo „nevysvobodil“ a nevzal s sebou do města. Marie měla v tomto životě prakticky dvojroli, přes den holka pro všechno a večer „šťastná“ Georgova snoubenka. Georg se vracíval z práce dost pozdě, protože musel převzít produkci několika dalších filmů. Většina personálu z filmových ateliérů byla totiž odvolána na frontu a ti, kteří zůstali, plnili teď jejich úkoly.

Když strýc Artur nebo jeho dcery navštívili Siebertovy, byl to pro Marii neobyčejně krásný den. Měla někoho, s kým si mohla popovídat, kdo neměl vůči ní předsudky, že je Češka. A když ji děvčata nebo i sám strýc Artur vzali do města, byl takový den jejím skutečným svátkem.

Příprava svatby

Dokud o plánované svatbě nikdo nevěděl, mohla Marta doufat, že se Marie přece jen vrátí do Prahy ke své rodině. Stále se nemohla smířit s tím, že by si kvůli dítěti Georg tuhle ženu opravdu vzal. Jakmile ale Georg na radu strýce Artura podal žádost o uzavření sňatku, cítila Marta, že tuto „pohromu“ už nic neodvrátí.

V té době nebylo snadné, aby si německý občan vzal za ženu cizinku. Marie musela prokázat, že nikdo z rodiny nemá a neměl předky židovského původu. Proto napsala dopis matce i otci, aby jí kvůli připravovanému sňatku s Georgem sehnali a zaslali potvrzení o rasovém původu jich samotných, jejich rodičů a prarodičů. Každý doklad musel být ověřen a potvrzen německými úřady. Po několika týdnech Marie konečně obdržela od rodičů písemnosti o tom, že ona i její předkové do třetí generace jsou českého původu. V březnu 1942 tyto dokumenty odevzdal Georg společně se žádostí o sňatek na radnici v Schönebergu.

Nikdo si nedovedl představit, jaké procedury a ponižování jsou před nimi. Přišlo opakované vyslýchání na policii i na gestapu ohledně jejich seznámení. Georgova matka se mu stále snažila svatbu s Marií rozmluvit. Rovněž tak jeho spolupracovníci ve filmových ateliérech, neboť i oni byli několikrát kvůli tomu policií a gestapem vyslýcháni. Ale největší psychická zátěž a ponížení na Marii teprve čekaly. Byla předvolána před komisí, která měla zjistit, zda je takzvaně „rasově čistá“, a zda nemá žádné znaky židovské rasy. Musela se před osmičlennou komisí složenou z lékařů, antropologů i členů gestapa zcela vysvléci, a přestože byla v pokročilém stupni těhotenství, byla její hlava, končetiny a další části těla změřeny, fotografovány a zaneseny do protokolu. Po této proceduře byla na konci sil, dokonce pomýšlela i na sebevraždu. Tehdy opravdu lítovala, že se rozhodla pro sňatek s Georgem. Celé noci proplakala a Marta místo toho, aby ji jako žena podpořila a poskytla jí útěchu, zatěžovala ji i nadále domácími pracemi a měla pro ni jen opovržení. Vzhledem k termínu porodu bylo další prošetřování v polovině června 1942 přerušeno.

Marie v nemocnici

V pondělí dopoledne 22. června 1942 Marie při žehlení Georgových košil náhle pocítila první porodní bolesti. Musí to být zrovna dnes? pomyslela si. Právě toho dne jí Georg při snídani řekl, že se vyskytly nějaké problémy a nejspíš se v ateliérech zdrží. Bolest se ozvala znovu a Marie si musela na chvíli sednout. Pomalu šla do kuchyně a natočila si do skleničky vodu. Marta seděla ve svém křesle a četla knihu. Když Marie procházela kolem ní, zeptala se, jestli je vše v pořádku. Marie odpověděla, že má bolesti břicha a necítí se dobře. Marta jí nařídila, aby nechala žehlení a šla si hned do ložnice lehnout. Starostlivě se posadila na okraj postele, a když se bolesti opakovaly častěji, šla k telefonu a zavolala do ateliérů. Georg jí požádal, aby okamžitě zatelefonovala pro porodní asistentku, která se v poslední fázi Mariina těhotenství o ni starala. Marta asistentce zavolala a začala uklízet prkno, žehličku i prádlo, aby Georg nezjistil, že nechala Marii v tomto stavu ještě žehlit jeho košile.

Zanedlouho dorazilo auto produkce a v něm Georg, to už ale byla u Marie porodní asistentka. Zběžně ji prohlédla a prohlásila, že bude nejlepší, když ji okamžitě odveze do nemocnice. Pracovala v jedné soukromé ženské klinice, kam hned zavolala, a nechala pro Marii rezervovat lůžko. Marie se převlékla, Georg objednal taxíka, a když vůz zastavil před domem, odnesl do něj připravený kufr, ve kterém měla Marie věci do nemocnice a také první vybavičku pro miminko.

Na klinice ji vyšetřil lékař a řekl, že bude jistější, když tam zůstane až do porodu. Poslal staniční sestru, aby pro ni připravila lůžko v jednom z nemnoha pokojů. Šlo o poměrně malou ženskou nemocnici určenou výhradně pro soukromé pacientky. Georg měl odpovídající zdravotní pojištění a tohoto privilegia mohla podle německých zákonů využít i jeho snoubenka a budoucí matka jeho dítěte.

Po vyšetření si Marie lehla na pojízdné lůžko a sestra ji zavezla do pokoje, kde ležely další dvě ženy. Obě byly už starší a nezdálo se, že by

měly rodit. Jisté spolu byly v pokoji už delší dobu a teď začaly protestovat, že by měly mít u sebe další pacientku, zvláště když podle jména Marie Bartošová poznaly, že jde o cizinku. Hned chtěly hovořit s panem profesorem nebo s primářem nemocnice, a když do pokoje vstoupil lékař a chtěl Marii prohlédnout, vrhly se na něj jako dvě sršně. Lékař jim vysvětlil, že Georg Siebert je filmový producent a Marie je jeho snoubenka, a tak se trochu uklidnily.

Georg se musel vrátit do ateliérů, ale slíbil, že se ještě večer zastaví. Marie poslouchala nemístné a urážlivé poznámky obou patientek, a když si postěžovala sestře, ta jí jen odsekla a dál ji ignorovala. Večer přijel Georg a zajímal se, jak se Marie cítí a zda je všechno v pořádku. Chtěla s ním mluvit o samotě, vstala opatrně z postele a vyšli na chodbu. Georg ji podpíral, Marie si držela břicho a procházeli se po chodbě. Se slzami v očích mu vyprávěla, s jakou arogancí a zlobou patientek i sester se tu setkává. Vrátili se do pokoje, Marie si lehla, Georg se posadil k ní na postel a začal jí vyprávět, co se děje v ateliérech. Obě dámy ani nedutaly a pozorně naslouchaly, co povídá ten „pán od filmu“. Georg ještě počkal, než snědla večeři, rozloučil se a odjel domů. Marie se pak ještě dlouho sama procházela po chodbě.

V noci z 22. na 23. června probudily všechny pacientky a nemocniční personál ječící sirény. Angloamerické letectvo začalo opět bombardovat Berlín. Zdravotní sestra otevřela dveře pokoje, rozsvítila nouzové světlo a nařídila patientkám, že musí do krytu. Marii zachvátila panika, protože jí si nikdo nevšímal. Nazula si pantofle, přehodila přes sebe župan a spěchala za ostatními. Na chodbách nemocnice vládl zmatek. Sestry, zřízcenci, porodní asistentky i lékaři pomáhali při transportu ležících patientek i novorozeňat do protiletectvého krytu, který byl ve sklepech hlavní budovy.

Marii dělalo veliké potíže sejít bez opory tu spoustu schodů. Krok za krokem pomalu sestupovala, někdy se musela zastavit a jen křečovitě svírala zábradlí. Výtahem se převážely pouze pacientky na lůžkách nebo na

kolečkových židlích. O Marii se nikdo nestaral. V rozsáhlém sklepě s těžkými železnými dveřmi stály kolem zdi lavice a židle, přes které byly přehozeny šedivé deky. Ve vedlejší části byly postele a vojenská lehátka. V rohu byly naskládané matrace, hromada dek a bílých povlaků. V zadní části místnosti za bílým závěsem byl zřízen provizorní porodní sál. U zdi stály bílé vitríny plné různých nástrojů a uprostřed odděleného prostoru gynekologický stůl, nad nímž viselo velké světlo.

Když byli všichni ve sklepě, zavřel zřízenec s vojenskou helmou na hlavě železné dveře. Zdravotní sestry chodily mezi pacientkami a rozdávaly tabletky na uklidnění nebo proti bolestem. Lékaři a porodní asistentky uklidňovali pacientky, měřili jim krevní tlak a případně dávali injekce. Pacientky těsně před porodem uložili na postele nebo na lehátka. Těmto ženám se zvláště pečlivě věnovali lékaři i porodní asistentky. Jen Marie si v tom zmatku nikdo ani nevšiml...

Když krytem otřásly první výbuchy, zakrývaly si ženy uši a schovávaly hlavy pod polštář. Některé začaly hystericky křičet nebo vstávat ze židlí a lavic. Lékaři jim museli dávat injekce pro uklidnění, maminky v zoufalství tiskly k sobě svá miminka. Pro Marii to byl velice depresivní zážitek. Konečně sirény ohlásily konec leteckého poplachu a pacientky se pomalu vracely do pater na svá lůžka. Zdravotní sestry ještě procházely pokoji a dávaly jim léky pro uklidnění nebo na spaní.

III. kapitola

Narozen v Berlíně

Zase o jednoho vojáka víc...

Marii po nočním náletu a přečkaném rozrušení probudily opět porodní bolesti. Protože se opakovaly v krátkých intervalech, zazvonila na sestru, která přivolala lékaře. Ten Marii vyšetřil a řekl, že si nemá dělat starosti, že je ještě čas, že porodní bolesti mohou trvat i několik hodin. Pak přišel na pokoj i nervózní Georg, aby se zeptal, jak přečkala noc, a jestli nic nepotřebuje. Bolesti už byly tak silné, že zatínala prsty do matrace, řekla však Georgovi, že ji pan doktor uklidnil, že do porodu to může trvat ještě dlouho. Georg se tedy rozhodl, že zatím odjede do ateliérů, předtím ale požádal sestru, aby mu zatelefonovala, ještě než bude jeho snoubenka rodit. Dal jí své číslo a jako malou pozornost i bankovku, kterou okamžitě schovala do kapsy své zástěry. Ujistila ho, že se na ni může spolehnout, že mu včas zavolá.

Asi za hodinu pocítila Marie tak velké bolesti, že nechala zavolat lékaře. Ten ji prohlédl, nařídil okamžitý převoz na sál a aby se dostavila porodní asistentka. Na sále sestra pomohla Marii na lehátko a přikryla ji dekou. Marie ji ještě poprosila, aby zavolala Georgovi do ateliérů, sestra přikývla a Marie osaměla. Rozhlížela se po místnosti a po oknech zatemněných roletou a zakrytých ještě prkny.

Bolesti byly už téměř k nesnesení a Marie dostala strach, že na ni snad zapomněli. Po nějaké době, která se jí zdála jako věčnost, vešla do sálu porodní asistentka. Usmála se na ni a prohlédla ji. Řekla, že se miminko už pomalu ale jistě hlásí, ale ještě mají čas. Potom si přisunula židli, vzala Marii za ruku a konejšivě ji hladila. Asi po třech hodinách, když už Marie

myslela, že bolesti nevydrží, přivolala porodní asistentka lékaře a přikázala Marii tlačit, tlačit a tlačit.

Bylo to v úterý 23. června 1942 v 13:55 hodin, kdy jsem prvně uviděl světlo tohoto světa. Lékař oznámil mé mamince, že má zdravého chlapce. Potom mne porodní asistentka položila opatrně do její náruče a ona mě líbala a hned mi počítala prstíky na ruku i na nohu. Po chvíli mě opět převzala porodní asistentka, zavinula mne do bílého plátna, a ještě než se mnou opustila sál, potichu, jako by mluvila jen sama k sobě, pronesla:

„Chlapec, tak je zase o jednoho vojáka víc...“

Umyla mě, oblékla, zabalila do zavinovačky a přinesla zpět k mamince. Zdravotní sestra přivezla lůžko na kolečkách a přistavila je těsně k lehátku, aby se na ně maminka mohla přesunout. Sykala bolestí, než se jí to podařilo, ale celou dobu mě k sobě pevně tiskla. Když nás sestra přivezla do pokoje, obě pacientky si neodpustily nenávistné poznámky. I přes velkou únavu se maminka bála usnout, aby mi snad ty dvě něco zlého neudělaly.

Kolem půl čtvrté vstoupil do pokoje můj otec. Jak nás uviděl, rozplakal se dojetím a začal nás oba líbat. Potom, co se uklidnil, zavolal zdravotní sestru a ptal se, proč mu včas nezatelefonovala, jak mu to slíbila. Sestra mu odsekla, že měla na oddělení moc práce, a že porod byl tak rychlý, že by stejně nestihl včas přijet.

Otec seděl na posteli u maminky, když do pokoje přišla lékařská vizita. Pan profesor se maminky zeptal, jak se cítí a chválil ji, že byla statečná a vše proběhlo bez komplikací. On sám přitom u porodu vůbec nebyl. Pak podal mamince i otci ruku, mě pohladil po hlavě a věnoval se dvěma dalším pacientkám, s nimiž se delší dobu bavil.

Jen co vizita opustila pokoj, maminka se rozplakala a prosila otce, aby ji okamžitě vzal domů, že zde nechce být ani o hodinu déle. Otec vyhledal ošetřujícího lékaře, aby se s ním poradil, zda je odchod tak krátce po porodu možný. Ten to rozhodně nedoporučoval s tím, že minimum jsou dva dny. Když to otec mamince oznámil, znovu se rozplakala a prohlásila,

že pokud ji neodveze s sebou hned, vezme si taxi a pojedje domů sama nebo přijde třeba pěšky. Otec informoval lékaře, že matka chce bezpodmínečně domů, a že pláče. Lékař ho uklidňoval, že to je běžná poporodní deprese, která se velmi rychle spraví.

Ale maminka už oblečená seděla na posteli, kufr připravený, já zabalený v peřince v její náruči, zkrátka jen vyrazit. Otec nevěděl, co si počít, vyběhl z pokoje znovu za lékařem a za chvíli se vrátil s porodní asistentkou. Ta si sedla na židli proti mamince a naléhavě s ní hovořila, otec mezitím nervózně rázoval po chodbě. Asistentka mu pak řekla, že se maminku nepodařilo uklidnit, že má pravděpodobně posttraumatický šok, a že bude pro rodičku i dítě lepší, když nás otec vezme hned s sebou domů. Slíbila, že se ještě dnes večer u nás zastaví a vše mamince řekne a ukáže.

Otec zašel za lékařem, sdělil mu, že nás oba bere domů a nechal si objednat taxíka. Ale ještě než jsme všichni tři opustili kliniku, požádala porodní asistentka mé rodiče, aby ji následovali, protože mě musí zapsat do knihy narozených.

„Jaké jméno, prosím?“

„Oskar...po mém otci,“ prohlásil tatínek bez rozmyšlení.

„Ale také Georg, po svém otci,“ dodala maminka a podívala se na něj. Otcí se zalily oči slzami a stěží ze sebe vypravil:

„Pokud by to bylo možné, tak ještě Anton, po druhém dědovi.“

Porodní asistentka se pousmála a zapsala všechna tři jména do knihy narozených a zároveň i do potvrzení nemocnice o narození dítěte:

Oskar Georg Anton Siebert, mužského pohlaví, se narodil 23. června 1942 v 13:55 v Berlíně. Otec: Georg Ludwig August Richard Siebert. Matka: Marie, rozená Bartošová.

Dopsala, potvrzení s ještě vlhkým inkoustem předala otci, a mohli jsme se vypravit domů.

Konečně doma

Když jsme navečer vstoupili do bytu, byla babička velice překvapená, že nás otec vzal okamžitě domů. Ten poslal maminku ihned do postele a mne opatrně položil do nové kolébky. Babička šla beze slova do kuchyně a připravila mamince sama od sebe hrníček teplého mléka. Krátce se na mne do kolébky podívala a opustila ložnici.

Otec přinesl mamince večeři, kterou přichystala babička. Posadil se na kraj postele a čekal, až všechno sní. Maminka pak usnula. Otec si vzal židli, sedl si vedle kolébky a upřeně mě pozoroval. Bylo asi kolem desáté hodiny večerní, když se dostavila porodní asistentka. Otec se taktně vytratil a ona ukázala mamince, jak mě má přebalovat, koupat a hlavně kojit. Před půlnocí jí zavolal taxík a byli jsme opět sami. Maminka přibalila do svého nouzového kufru nějaké mé oblečení a další potřeby pro miminko. Bylo již hodně po půlnoci, když si rodiče konečně šli lehnout. Maminka mě vzala z kolébky a položila pěkně mezi sebe a tatínka do manželské postele.

K ránu se opět rozhoukaly sirény a vytrhly lidi ze spánku. Otec vyskočil z postele a rozsvítil světlo. Pobíhal po místnosti a nevěděl, s čím má začít. Maminka ho prosila, aby se uklidnil, oblékl se a pomohl raději Martě. Probudil jsem se a hlasitě křičel. Maminka nejprve oblékla sebe, potom mě a ještě mě zabalila do deky. Babička byla již připravená a čekala na nás v předsíni. Maminka mě držela v jedné ruce a druhou pomáhala babičce. Otec nesl všechny kufry. Pomalu jsme sešli ze schodů a pak průjezdem na dvůr k leteckému krytu. Z dálky bylo již slyšet motory letadel kroužících nad Berlínem i střelbu z kanónů a kulometů. Ozývaly se i vzdálené výbuchy bomb. Najednou ozářily noční oblohu rakety.

Dozorce s helmou na hlavě, co stál u dveří krytu, se k nám rozběhl, pomohl babičce po schodech a doprovodil ji až k lavici v koutě. Jedna

starší paní nám udělala místo, abychom mohli sedět všichni pohromadě. Dozorce rychle vyběhl schody zpět ke dveřím, venku se ještě spěšně rozhlédl a zavřel zevnitř velké železné dveře. Sám si sedl na poslední schod.

Ve sklepě přeměněném na kryt bylo jen několik starých nebo raněných mužů, jinak samé ženy s dětmi. Lidé se za tu dobu, co se zde setkávali, již znali alespoň od vidění, a tak po sobě pokukovali, jestli mezi nimi někdo nechybí. V našem koutě, který byl nejbezpečnější, seděla vedle maminky z jedné strany babička a z druhé otec. Když sklepem otrásl první výbuch, maminka se nade mnou naklonila, jako by mě před bombami chtěla bránit vlastním tělem, a přetáhla přes nás deku. Ta alespoň trochu tlumila hlasité výbuchy, ale hlavně nás chránila před prachem a pískem padajícím ze stropu.

Matky svíraly v náruči své děti, při každém silném výbuchu si lidé poposedli těsněji k sobě. Když po ohlušující detonaci v krytu zhasla světla, začaly děti křičet a plakat a lidé se modlili. Maminka se mě snažila uklidnit dudlíkem a něžně mě hladila. Muž s helmou na hlavě, plynovou maskou přes rameno, páskou na rukávě a funkcí dozorce krytu rozsvítil baterku a ptal se, zda jsou všichni v pořádku. Nikdo mu ale neodpovídal, byly slyšet pouze modlitby dospělých a pláč dětí.

Rozsvítilo se několik dalších baterek, svíčky byly v krytu zakázané, kvůli případnému úniku plynu. Detonace byly stále hlasitější, při každé se otrásla podlaha jako při zemětřesení.

„Teď jsou přímo nad námi, Pane Bože, ochraňuj nás,“ vykřikl někdo. Ze stropu se sypal prach a písek, řada silných explozí nakrátko všechny ohlušila. Maminka mě tiskla k sobě, rukama mi zakrývala uši a stále se sama sebe ptala, jestli tohle má být náš konec. Otec nad námi držel deku a babička, která doposud seděla mlčky vedle maminky, udělala mi prstem na čele křížek a zašeptala:

„Pane Bože, já jsem už stará a nemocná ale to dítě...“ odmlčela se, jak by si nemohla vzpomenout na mé jméno, a teprve po chvílce pokračovala:

„Oskar má ještě celý život před sebou. Pane Bože, ochraňuj ho!“

Potom se začala nahlas modlit a poprvé, co maminka přišla z Prahy do Berlína a žila ve společné domácnosti s otcem a nastávající tchyní, pocítila její ruku na své. Pomyslela si, jestli to pohlazení má být pokusem o usmíření?

Výbuchů ubývalo a byly stále méně hlasité, až konečně sirény ohlásily konec náletu. Strážný pomalu otevřel těžké železné dveře a opatrně vyhlédl ven. Ve vzduchu byl cítit kouř a prach z rozbořených domů. Celá ulice Babelsberger i dvůr před krytem byly osvětleny požárem z protější strany ulice. Bylo slyšet křik lidí a sirény hasičů a záchranných vozů. Mlčky a beze slova rozloučení vycházeli lidé z krytu v obavách, zda i oni neztratili střechu nad hlavou. Z hořících domů vynášeli vybombardovaní vše, co mohli ještě zachránit...

Podruhé narozen

Toho dne neodjel otec do práce, a i když ho to stálo velké přemáhání, šel s babičkou nakoupit. Cestou se konečně dozvěděl, že propustila služku. Nařídil jí, aby ihned sehnala nějakou pomoc do domácnosti, protože Marie se teď nemůže o všechno starat. Když se vrátili z nákupu, pochlubil se, že pro mne sehnal dudlík a mamince přinesl kytici čerstvých květin. Oběd musela tentokrát připravit babička.

Odpoledne se u nás zastavila porodní asistentka a pomohla mě vykoupat. Když mě maminka nakrmila a položila opatrně do kolébky, hned jsem spokojeně usnul. Otec zaplatil asistentce za návštěvu a babička ji dokonce požádala, aby se zdržela na kávu. Slíbila jí pravou zrnkovou, a tak se nenechala dvakrát přemlouvat. Otec namlel pražená zrnka, která babička sháněla na černém trhu, a dopřávala si sotva jednou za měsíc, když ji navštívily její přítelkyně. Teď štědře nasypala mletou kávu do filtru a